

de Vriend N.V.

een toneelstuk
door:

Willem de Vlam

Copyright (c) 2014

opvoeringsrechten
info@willemdevlam.nl
+31 (0)6-290 515 74

afbeeldingen en achtergronden op
www.opiumvoorhetvolk.com / www.willemdevlam.nl

AKTE I

1 EVA EN REINOUT

1

Een grote woonkeuken in het huis van Eva. Een sober, modern interieur. Reinout staat voor op het toneel, met zijn rug naar de zaal. Hij is bezig met een portret van zijn moeder, en is met videocamera's en lampen aan het hannesen. Eva voelt zich er duidelijk niet gemakkelijk bij.

REINOUT

Kan je anders even wat rommelen op je bureau? Ja, een beetje met die papieren, ofzo.

EVA

Ja, ik weet toch niet zo zeker of dit wel zo'n goed idee is, hoor, Reinout.

REINOUT

Ga je nou alweer tegensputteren?

EVA

Ja, nou, het is natuurlijk heel lief van je, maar...

REINOUT

Maar wat?

EVA

Ja ik weet het niet, Nout.

REINOUT

Iedereen voelt zich altijd een beetje opgelaten, dat is heel normaal.

EVA

Het is toch niets voor mij, jongen.

REINOUT

Kun je niet gewoon even iets doen? Maakt niet zoveel uit wat.

EVA

Wat moet ik daar nou mee? Waar moet ik nou een portret van mezelf ophangen?

REINOUT

Heel veel mensen vinden dat heel leuk.

EVA

Ja, nou. Ik vind het raar.

REINOUT

(lachend)

Ja, dat is het ook. Het is heel raar.

EVA

Maar een portret is toch iets wat je moet verdienen vind ik. Het is toch meer iets voor mensen die iets heel bijzonders hebben gedaan. Vind je niet?

REINOUT

Ja.

EVA

Nou dan?

REINOUT

Maar dat héb jij toch ook? Dat is nu juist het punt.

EVA

Ach, het punt.

REINOUT

Ja, het punt.

EVA

Waarom moet er nu weer zo nodig een punt gemaakt worden?

REINOUT

Dat moet nou eenmaal. Anders slaat het nergens op. Trouwens, de meeste portretten zijn helemaal nergens mee verdiend maar gewoon besteld.

EVA

Nou dat zal wel maar ik voel me er echt niet gemakkelijk bij. Het voelt echt heel ongepast.

REINOUT

Wat is er nou ongepast aan? Ik maak af en toe een portret als m'n pet ernaar staat. Van de buurman, van de visboer. Waarom niet m'n moeder?

EVA

Nou, bijvoorbeeld omdat ik er heel ongemakkelijk van word, en er eigenlijk helemaal niet zoveel tijd voor heb en mijn hoofd er helemaal niet naar staat...

REINOUT

Doe 's even een loopje of zo?

EVA

Nout, ik meen het.

REINOUT

Ik ook!

EVA

Nou volgens mij heb ik nog altijd méér te zeggen dan...

REINOUT

Mam! Laat me dit nu voor je doen! Je wordt vijftenzestig, dan ga ik je echt geen ceedeetje geven. Dit is mijn kado voor jou.

En ik weet heus wel dat je je ontzettend opgelaten voelt, maar dan heb je pech. Want ik weet zeker dat je er over vijf jaar hartstikke trots op bent en daarom ben ik er even niet zo benieuwd naar wat je er nu van vindt.

EVA

O. Mooie boel is dat.

REINOUT

En het is niet alleen voor jou. Het is ook voor ons. Voor later. Voor als je er niet meer bent. Iets om naar te kijken als we aan je willen denken. Aan wat voor vrouw jij was.

(lange stilte)

Dus.

(stilte)

Kun je anders even bij die stoel gaan staan?

(stilte)

En trouwens: je hebt me nu toch op laten komen draven.

(stilte)

Mag ik al vragen wat je ons wil gaan zeggen, zodirect?

EVA

Nee. Als de anderen er zijn.

REINOUT

Okee. Maar moet ik me zorgen maken?

EVA

Ik ben niet ziek.

REINOUT

Ja, dat zei je al, maar...

EVA

Reinout. Niet vissen.

REINOUT

Okee.

EVA

Bevalt je nieuwe atelier?

REINOUT

Ja, bevalt uitstekend. Veel licht, veel ruimte. Midden in de binnenstad. Ik ga er elke dag fluitend naar toe. Helemaal te gek.

EVA

Mooi, mooi.

REINOUT

En prima te betalen - wat helemáál bizar is. Hele leuke mensen ook, die het verhuren. Waar kende je die nou van?

EVA

Gewoon kennissen van een kennis.

REINOUT

Handige Kennissen.

EVA

Ja.

REINOUT

Ik moet ook weer veel meer aan mijn netwerk doen.

EVA

Elk dag een beetje dan...

REINOUT

... groeit het vanzelf.

EVA

Ze hadden die ruimte over en wilden er graag een jonge kunstenaar mee helpen. Liefst wel een beetje een nette jongen, natuurlijk.

REINOUT

Heel erg lieve mensen. Sorry, ik moet even met de instellingen pielen (/punt slijpen/verf mengen/concentreren afhankelijk van de uiteindelijk gekozen kunstvorm).

EVA

En hoe staan de zaken?

REINOUT

Oh, wel goed. Ik heb laatst weer wat verkocht. Maar nu vooral aan het werk voor een nieuwe expositie.

EVA

Oja? Dat is leuk nieuws.

REINOUT

Oh, had ik dat niet gezegd? Nog best wel een grote, ook nog. Vijfentwintig werken, waarvan tien nieuwe.

EVA

Zoho. Wanneer?

REINOUT

Over een half jaar. Dus ik moet nog flink aan de bak.

EVA

Dat is leuk. En waar is het?

REINOUT

Ja, het heet Studio Staar. Het is een hele toffe galerie, ook. Hele enthousiaste mensen.

EVA

Dat is mooi. Dat is heel mooi.

REINOUT

Echt een bijzondere plek. Maarja, ze hebben het qua geld natuurlijk wel moeilijk.

EVA

O?

REINOUT

Ja, ik heb het daar ook wel even met ze over gehad. Over hoe ze bijvoorbeeld donateurs kunnen werven. Hoe ze dat het beste aan kunnen pakken. Enzo.

(hij blijft even stil)

Het zijn wel echt hele goede mensen. Ze hebben echt hart voor hun kunstenaars. Dat merk je aan alles.

(even stil)

Maar ik heb dus ook even met ze gepraat over fondsenwerving. Omdat ik daar ervaring mee heb. En ik dacht; je hebt ook wel eens eerder een gift gedaan...

2 JAN

2

Eva en Reinout Ze worden onderbroken door Jan, die gehaast binnenkomt met zijn armen vol boodschappen.

JAN

Zo. Daar ben ik. Hallo Mama.

EVA

Hallo Jan. Goed dat je er bent.

JAN

Gaat alles nou goed met je?

EVA

Ja, hoor. Het gaat best.

JAN

Want je zei ...

EVA

Ik ben niet ziek.

JAN

Weet je dat zeker?

EVA

Weet ik dat zeker? Nee, natuurlijk weet ik dat niet zeker.

JAN

Hè? O. Nee. Maar ik bedoel...

EVA

Ik ben niet ziek.

JAN

Gelukkig. Mooi. Pak van mijn hart. Zo. Nouja. Hé, weet je wat ik dacht? Ik maak kalfstongen voor je.

EVA

O? Nou, heel lekker.

JAN

Ja, toch? Want die vond je zo lekker, die ene keer.

EVA

Ja, die heb je toen heel lekker klaargemaakt.

JAN

Ja, dat had ik dus in mijn hoofd, maar dat was nog heel erg zoeken want die hadden ze weer nergens en ik had ze met mijn stomme hoofd niet besteld. Stad en land afgeweest. Nou. Uiteindelijk een heel mooi stel tongen gevonden bij die bioslager, je weet wel. Op de hoek van de -nouja. Maar ik ben dus wel laat voor de - ja, zie je, ik loop alweer een half uur achter. Nout, help je me even tillen?

REINOUT

Ik ben bezig, dat zie je toch?

JAN

Gaat dat 't worden?

REINOUT

Ik ben er nog aan bezig.

JAN
Huh.

REINOUT
Wat 'huh'?

JAN
Niks. Help je even sjouwen?

REINOUT
Kan dat niet zodirect?

EVA
Reinout, help jij hem maar even.

Reinout legt zijn spullen weg. Ondertussen:

JAN
(aan Eva)
Heb je me gezien, gisteren?

EVA
Jazeker.

JAN
Vond je het goed gaan?

EVA
Ja, ik was heel trots.

JAN
Heb je gezien dat ik het nog over jou
had?

EVA
Ja, ik was heel geroerd.

JAN
Mooi. Ja, het mocht wel een keer gezegd
worden, vond ik.
(aan Reinout)
Heb jij het gezien?

REINOUT
Oh. Nee. Ik heb het gemist.

JAN
Heb je niet gekeken?

REINOUT
Eh. Nee.

Terwijl ze aflopen:

JAN
Je broer zit bij Nieuwsuur en dan kijk je
niet even?

REINOUT
Ik had het druk.

JAN

Waarmee dan? Of nee ik bedoel... Jij kunt je tijd toch helemaal zelf indelen?

REINOUT

Ja, sorry. Ik dacht ik kijk het nog bij uitzending gemist. Maar...

JAN

Niet meer gedaan.

REINOUT

Nee.

Eva verbergt even haar gezicht in haar handen. Dan loopt ze naar haar bureau en begint te werken. Na even komen Jan en Reinout weer op. Ze hebben hun armen vol boodschappen. Jan is tot Reinout's ontsteltenis de hele aflevering na aan het vertellen. Ze beginnen te koken.

JAN

Nou, toen zei zij natuurlijk: 'Ja, meneer de Vriend, maar uw partijleden zijn het heel duidelijk niet met u eens.'

Ja, die kon ik natuurlijk mijlenver zien aankomen, dus ik zei meteen: goed dat je dat zegt - dat is belangrijk, altijd laten zien dat je niet van je stuk bent - goed dat je dat zegt, zei ik; want precies daarom moeten wij nu leiderschap laten zien en de mensen ervan overtuigen dat dit niet alleen een compromis is, maar onderdeel van een integrale fraudeaanpak, maatschappijbreed - waarin we de grote jongens in de kuif pakken, maar ook de kleine niet vergeten. Zodat we een duidelijk signaal afgeven:

(onderbreekt zichzelf)

O! Moet je nou dit nou toch zien. Dit is zulk mooi vlees, moet je kijken. Moet je die nerven zien. Daar val je toch stil van? Hier, kijk.

REINOUT

Ja, tof. Dank je wel.

JAN

Waar was ik? Dus een duidelijk signaal afgeven:

(plechtig, een tikje bombastisch)

'Misbruik van vertrouwen wordt niet getolereerd.'

Zo. Pats, ingekopt.

REINOUT

Goed zeg. Joh.

JAN

Je hebt geen idee waar het over gaat, hè?

REINOUT

Nee.

JAN

Ik heb het er al weken over.

REINOUT

Oh! Ja. Nee. Sorry.

JAN

Bijstandsfraude.

REINOUT

O!

JAN

Hoe kun je dat nou niet weten?

REINOUT

Ja, ik had het wel soort van op mijn hersenvlies maar het was toch...

JAN

Toch wat?

REINOUT

Ja. Weggezakt.

JAN

Het is een enorm probleem.

REINOUT

Ja. Dat zei je. Ja.

JAN

Dit gaat om miljoenen euro's, hoor.

REINOUT

Zo. Joh.

JAN

Ja. Nouja. Wil jij even uien snijden?
(na even)

REINOUT

Maar dat is toch helemaal niet zoveel geld?

JAN

Nou, het is maar waar je het mee vergelijkt. Maar het gaat inderdaad meer om het beginsel. Het gaat om vertrouwen, snap je? Als je hulp nodig hebt - prima. Maar ga de boel niet belazeren. Want daarmee verpest je het voor de mensen die het écht nodig hebben. Heel simpel, eigenlijk.

(een beetje pruilend:)

Nouja. Dat verhaal moest ik naar voren zien te krijgen gisteravond en dat is (vervolgt:)

JAN (vervolgt:)
gelukt. 'Misbruik van vertrouwen
tolereren wij niet.' Iedereen blij.

REINOUT
O, okee. Hier zijn je uien.

JAN
Dank je.

REINOUT
En wat heb je dan over Mama gezegd?

JAN
Kun je die uitzending niet gewoon even
kijken?

REINOUT
Ik sta nu je prei voor je te wassen.

JAN
Het voelt heel stom om nu het hele
verhaal... Nouja. Ik zit het daar over
zielige bijstandsmoeders te hebben met
mijn bekakte kop, en dat is natuurlijk
geen gezicht, dus ik moet wel even laten
zien dat ik niet totaal wereldvreemd ben.
Dus ik zeg:
Kijk; wij hebben thuis natuurlijk
vreselijk veel geluk gehad, vroeger. Dat
besef ik me heel goed. Maar wij hebben
ook van mijn moeder geleerd dat dat
helemaal niet vanzelf spreekt. Want zij
heeft het zelf vroeger heel moeilijk
gehad.
En toen heb ik verteld over grootvader,
dat die zo jong doodging, en over dat
mama toen van school moest om te gaan
werken. Jada-jada-jada. Doffe misere. Nul
persectief.
En dat dan de bijstand ingevoerd werd. En
ineens ruimte was voor school en voor
opleidingen en ontplooiing. Dat er ineens
ruimte was en uitzicht op méér.
Want zo was het toch, hè Mam?

REINOUT
Nounou.

JAN
Ja, dus ik heb Mam ook nog even in het
zonnetje kunnen zetten.

EVA
Nou, dat was natuurlijk niet zo nodig.

JAN
Ik vond het juist heel erg nodig.

EVA
Ja, nou. Gebeurd is gebeurd.

JAN

Ik dacht dat je het leuk zou vinden.

EVA

Nou, dan had je het misschien even moeten vragen. Misschien vind ik het wel helemaal niet zo leuk als je me als een soort decorstuk het podium op rolt.

REINOUT

Zo is ze al de hele dag.

JAN

Nou, sorry. Ik bedoelde het als iets leuks.

EVA

Jullie zijn allebei even erg. Ik hou er niet van om in de schijnwerpers te staan. Dat weten jullie toch?

JAN

Ja, maar Mam, we willen je gewoon bedanken.

EVA

Nou, dan zeg je gewoon 'dankjewel'. Of een bosje bloemen. Ben ik ook altijd heel blij mee. Ik begrijp heus wel dat jullie het lief bedoelen maar jullie hebben nu eenmaal de pech dat je moeder liever gewoon in het donker in de coulissen staat.

REINOUT

Nou, dan zal ik maar weer inpakken.

EVA

Ja, dat is misschien het beste ja.

REINOUT

Ja, als je het nou echt niet wilt, dan houdt het wel een beetje op.

JAN

Nee. Sorry, Mam, maar Reinout: ik wil graag dat je dat portret afmaakt. En als Mama het niet aan de muur wil hebben, dan wil ik het wel.

Een bosje bloemen, mama? Echt waar? Een bosje bloemen is alles wat we voor je mogen doen?

Nee. Sorry, maar dat is niet genoeg. Jij hebt je hele leven kapot voor ons gewerkt. Je hebt vijf kinderen opgevoed en ons alle vijf álles gegeven wat we wilden. Ik wou naar harvard: kòn. Een halfjaar gaan zeilen om erachter te komen wat ik wilde met mijn leven: mócht.

Reinout naar die achterlijk dure academie (vervolgt:)

JAN (vervolgt:)

in London: geen punt. Hoe vaak ik niet naar jou toe ben gekomen en dat je altijd wel iemand wist die je kon bellen om me te helpen...

Je hebt ons laten zien wat er allemaal mogelijk is. Hoe groot de wereld is en wat je er in kan doen. En dat is kostbaar. En daar zijn we je dankbaar voor. En we bewonderen je, omdat je dat voor vijf kinderen helemaal in je eentje voor elkaar hebt gekregen. En nee, dat kunnen we niet met een bloemetje af.

REINOUT

Ja, zoiets wou ik dus net ook zeggen, maar Jan is daar beter in.

Eva is van haar stuk gebracht.

JAN

Nou? Mam? Zeg 'ns wat.

3 EVELIEN EN WILLEMIJN

3

Evelien en Willemijn komen binnen. Evelien begint met veel misbaar iedereen te zoenen. Willemijn is zichtbaar doodop.

EVELIEN

Hallo, daar zijn we dan! Ja, we zijn een beetje eerder dan gedacht maar ik zat me maar een beetje te vervelen zonder de kinderen en Willemijn heeft nachtdienst gehad dus die zat ook maar een beetje thuis te suffen, toch?

(Willemijn verbergt een gaap)

Dus ik dacht ik pik d'r gewoon even op. Rijden we gezellig samen hierheen. Kunnen we alvast even bijkletsen. Is ook belachelijk om in zo'n grote bak alleen te rijden. Slecht voor het milieu ook. Dus nouja zodoende.

WILLEMIJN

Hoi Mam.

EVA

Oh, meisje wat zie je er moe uit.

WILLEMIJN

Ja, ik heb in de auto nog wat proberen te slapen. Maar dat lukte niet echt.

EVELIEN

Jan! Ik heb je gezien, gisteren! Wat zag je er goed uit! Onze Jan, de Fraudeman! Goed hoor.

JAN

Ja? Leuk dat je gekeken hebt.

EVELIEN

Ja, natuurlijk! Als je grote broer op de buis is dan kijk je toch gewoon. Jaaa, ik was trots, hoor.

JAN

Alles goed? En met Richard?

EVELIEN

Ja, joh, hardstikke goed. Zo goed dat je je bijna schuldig voelt. En dan akelige dingen gaat verzinnen om maar wat interessants te vertellen te hebben. Maar heel goed. De kinderen ook. Goede cijfers. Ze vinden het leuk op school. Ik krijg ook alleen maar goede verhalen over ze van de leraren. Die zijn ook allemaal dol op ze. Nee, echt heel goed allemaal. Oh! Foto's! Foto's foto's foto's.

(Ze trekt haar mobiel)

Mam, dit is in Burger's Zoo vorige week. Kijk, dit is Storm, bij de Leeuwen. En hier doet hij een leeuw, na. Lief hè. En Sterre en Zwaan, samen. En Weide is hier een beetje misselijk.

EVA

Oja, een beetje pips.

EVELIEN

Die heeft daarna d'r hele - dingetjes ondergespuugd. Nouja.

REINOUT

Hee zus. Wat zie jij d'r vertieft uit, zeg.

WILLEMIJN

O, dat is goed dat je het zegt. Fijn om te weten.

REINOUT

Ja, ik dacht ik zeg het even.

WILLEMIJN

Ja, dat is beter dan dat ik rondloop met het idee dat ik er onwijs lekker uitzie.

REINOUT

Ja, terwijl dat...

WILLEMIJN

Ja, helemaal niet zo is. Inderdaad.

REINOUT

Nu dan.

WILLEMIJN

Ja, ja. Ja nee, zeg, kom nou.

REINOUT

Precies.

WILLEMIJN

Nog lekker aan het subsidieslurpen?

REINOUT

Ja, en uitvreten, ook.

WILLEMIJN

En waardeloze rommel maken?

REINOUT

Jep.

WILLEMIJN

Waar de gewone burger niets van begrijpt?

REINOUT

En dat allemaal van jouw belastingcenten.

WILLEMIJN

Mooi, mooi.

REINOUT

Met Maartje alles goed?

WILLEMIJN

Ja, ze vindt het alleen niet leuk dat ik zoveel weg ben.

REINOUT

Nachtdiensten enzo.

WILLEMIJN

We lopen elkaar nogal veel mis. Dat vindt ze stom.

REINOUT

En jij?

WILLEMIJN

Ja. Nuja. Nog een jaar, en dan wordt het weer een beetje normaler.

EVA

Mag ik die vorige nog even zien? Oja, die is heel leuk.

EVELIEN

Lief is die, hè? Ja, toen heb ik de hele dag cupcakes in de vorm van lieveheersbeestjes staan maken. Voor de hele klas. Een wèrk! Met allemaal geglazuurde schildjes en stippen van drop. En dan moet het weer met glutenvrij, en Vegetarisch en weet ik wat (vervolgt:)

EVELIEN (vervolgt:)

allemaal. Maarja, het is zó'n succes...
Echt een onvergetelijke tractatie.

EVA

Ja, het ziet er heel mooi uit, hoor.

EVELIEN

En dit was de dag daarop: luizenpluizen op school. O, en hier ben ik er wéér. Ja, je gaat bijna denken dat ik er wóón. Maarja, ik wil ook echt heel betrokken zijn als ouder. Dat vind ik gewoon belangrijk. En dan pak je ook gewoon even de losse eindjes op van moeders die moeten werken. Maar daar ben je voor. En niet iedereen heeft natuurlijk de keuze om er fulltime voor de kinderen te zijn, natuurlijk. Ja, dat begrijp ik natuurlijk heel goed. Jij kon er natuurlijk ook heel vaak niet zijn. O, kijk deze is ook leuk.

EVA

O, ja.

WILLEMIJN

(tegen Jan:)

Ja, ik vond wel dat je het goed deed; ik begrijp alleen niet waarom je hier nou zo'n punt van loopt te maken.

JAN

Het gaat om het vertrouwen, -

WILLEMIJN

Ja, maar volgens mij -

JAN

en het ondermijnen van het -

WILLEMIJN

Volgens mij onder-

JAN

draagvlak -

WILLEMIJN

Volgens míj -

JAN

Ga je gang.

WILLEMIJN

Volgens mij ondermijn je dat juist door te doen alsof het probleem veel groter is dan het daadwerkelijk is.

JAN

Dat doe ik niet.

WILLEMIJN

Dat doe je wel want je hebt het er op de televisie over.

JAN

Ja, dus?

WILLEMIJN

Gaat het om veel geld?

JAN

Nee.

WILLEMIJN

Nou dan.

JAN

Het gaat om het principe.

WILLEMIJN

Waarom zit je achter die mensen die, wat? Eens in de week zwart schoonmaken bij de burens? Jij zou toch achter de grote jongens aangaan?

JAN

Ja.

WILLEMIJN

Het hele systeem ging je aanpakken. Dacht ik.

JAN

Ja, maar dat doe ik ook.

WILLEMIJN

Wat zit je dan bij nieuwsuur te vertellen, dan?

JAN

Kijk je doet het in een team, hè? We moeten op het hele veld spelen. Niet met zijn allen op een kluitje. En het is mijn taak om op de rechterflank aanvallend te zijn. En anderen kunnen dan meer op het linker deel van het veld.

REINOUT

O, dus je meent er eigenlijk geen zak van? Met je geschonden vertrouwen ...

JAN

Nee, nee. Dat is te sterk. Maar er zit ook een strategische component in, dat is waar.

REINOUT

Een strategische component, meneer de Generaal.

JAN

Ja, vind er maar van wat je wil. Maar dit is mijn vak. Voor jou is een mening gewoon een vrijetijds ding. Je vindt ergens wat van, en dat roep je misschien wel eens een keer, bij een dineetje of in het café en dat is het dan. Het is er uit en het komt nooit meer terug. Een scheet in de wind. Je doet er niemand kwaad mee en het doet er geen bal toe wat je precies gezegd hebt.

Maar voor mij is een standpunt zoiets als een schaakstuk. Of een legertje bij RISK. Je plaatst je legertjes omdat je een opdracht moet vervullen. En soms moet je daar een land voor aanvallen dat je helemaal niet wil hebben.

WILLEMIJN

Zoals bijstandsfraude.

JAN

Zoals bijstandsfraude. Ja. Daar ben ik nu een beetje bekendheid mee aan het krijgen. En 'credibility'. En die kan ik goed gebruiken. Want nu kunnen we eindelijk een begin gaan maken met échte hervormingen.

EVELIEN

Ja, nou hardstikke leuk om te horen. Ik ben er hartstikke trots op dat mijn grote broer op de buis was. En ik vond dat je het heel erg leuk deed en dat je heel duidelijk was. Dus.

JAN

Dankjewel.

EVELIEN

Hoe is het nou met Carolien?

JAN

Ja, goed. Die heeft weer een paar nieuwe opdrachten dus die is blij. En druk.

EVELIEN

O, mooi. Druk, druk druk. Dat vind ik leuk om te horen. En hoe is het met onze kleine astro-Nout.

REINOUT

Goed hoor, Eef.

EVELIEN

Mooi zo. Kunnen we binnenkort weer wat van je bewonderen?

REINOUT

Binnenkort niet, over een half jaar weer een expo.

EVELIEN

Goed zo. Goed zo. Blijven vechten, jij. 'Keep the dream alive'. Mam, ga je daar nou blijven zitten werken?

EVA

Ik kom er zo bij.

EVELIEN

Gezellig! Gezellig! Leuk! Wie kan ik wat inschenken? Mam, een glaasje wit? Willemijn? Jan? Onze kunstenaar natuurlijk stoer bier uit de fles, of niet?

REINOUT

Witte wijn is prima.

JAN

Wil je mijn koksmaat niet afleiden?

REINOUT

Moest je nog wat hebben?

JAN

Paddenstoelen in blokjes.

REINOUT

Ja, chef.

JAN

Ongeveer zo groot.

REINOUT

Ja, chef.

EVELIEN

Zo. Nou. Gezellig.
(ze houdt haar glas omhoog, de rest van de kinderen ook)
Op familie.

EVA

Zullen we niet even op Saar wachten?

EVELIEN

Die komt zo binnen. En ze vindt het vast niet erg.

EVA

Nou, dan wacht ik nog even.
(ze gaat weer aan het werk)
Maar ga gerust je gang hoor.

EVELIEN

Ja, maar mam. We kunnen toch ook gewoon met zijn vijven borrelen?

EVA

Ja. Dat kan. Ik hou je toch ook niet tegen?

EVELIEN

Ja, maar ik dacht: gezellig ...

EVA

Ja. Dat is het ook. Ik wacht alleen nog even.

WILLEMIJN

Laat nou maar.

EVELIEN

Doet ze al de hele dag zo?

Reinout haalt zijn schouders op

JAN

Ik kan nog wel wat handen gebruiken.

Reinout, Willemijn en Jan beginnen ijverig te hakken.

EVELIEN

Richard vond het wel raar hoor, dat hij en de kinderen niet mee mochten komen.

EVA

Ja. Dat geloof ik graag.

EVELIEN

De kinderen snaptten er ook niks van.
'Maar wij willen ook naar Oma.'

EVA

Tsja.

EVELIEN

En kun je niet alvast een tipje van de sluier...

EVA

Als Saar er is.

EVELIEN

Okee, okee. Maar je bent dus niet ziek.

EVA

Dat heb ik je toch al gezegd?

EVELIEN

Maar ik maak me toch zorgen.

EVA

Ik ben ontzettend gezond.

EVELIEN

Nou. Okee dan.

EVA

Laat me die foto's van de dierentuin nog eens zien.

REINOUT

Volgens mij hoor ik Saar.

4 SAAR

4

Saar komt binnen en begint te groeten.

SAAR

Ben ik te laat? Nee, toch?

JAN

Nee, we zijn allemaal wat eerder.

SAAR

O, gelukkig. Ik dacht al. Hoi Mam. Even voor de zekerheid -

EVA

Ik heb niets.

SAAR

Je bent niet ziek?

EVA

Ik ben niet ziek. Voor zover ik weet.

SAAR

Want je kunt mensen behoorlijk aan het schrikken maken met dat soort berichten, hè?

EVA

Dat weet ik.

REINOUT

Hoi Saar!

SAAR

(Omhelst Reinout en Willemijn)
Hee, Nout, hoe is het met je. En Mijn!

WILLEMIIJN

Hallo Saartje. Leuk je weer te zien.

SAAR

Jullie zien er goed uit zeg. Jij een beetje moe maar wel goed, verder.

WILLEMIJN

Dank je. Hoe is het met Maartje en Pieter?

SAAR

Ja, heel goed. Jolien kletst iedereen de oren van de kop en Piet maakt het de juffen af en toe heel moeilijk, hier moet je kijken...

(ze wil een foto laten zien op haar smartphone maar krijgt toevallig net telefoon)

O, shit. Deze moet ik even nemen.

(meteen heel fel, met afwisselend verontschuldigende gebaren naar de anderen. Evelien probeert na verloop van tijd een nieuw gesprek te beginnen.)

Waarom bel jij mij? Nee, je excuses interesseren me niet: waarom bel jij mij? (...) Zo, dat is vervelend voor je. En Hoe ga je dat in orde maken? (...)

Nee, dat wil ik niet van je horen. Ik wil van jou horen: Mevrouw de Vriend, maakt u zich geen zorgen. Morgenochtend is alles voor elkaar. (...) Morgenochtend, acht uur, ja. (...) En welk universum is dat mijn probleem?

EVELIEN

Hebben jullie al vakantieplannen? Jan? Willemijn? Wij hebben dit jaar iets heel leuks gevonden. In Italië, een echt paradijselijke plek en helemaal onder de radar. Niemand kent het. Wij zijn er ook via via aan gekomen. Maar een schät-tig huisje met een heerlijke tuin eromheen vol bloemen en rozemarijnstruiken en bossen basilicum - heerlijk. En vlakbij de zee, een hele mooie kleine baai en die hebben we dus bijna helemaal voor onszelf! Heerlijk voor de kinderen en doodstil en heel ... vredig...

SAAR

Ik zeg: in welk universum (...) Het heealal. Het is een ander woord voor heealal. (...)

Nee. Nee. Luister. Nee, hou je mond. Hou je bek! Jij hebt tot morgenochtend 8 uur om die pijpen te leveren. Als jij me nu zegt dat je dat niet kan dan regel ik iemand die zijn lul wél met beide handen kan vinden, en alle tijd die ik over heb omdat ik jouw gezeik niet meer aan hoeft te horen, al die tijd ga ik besteden aan jou helemaal te slopen. Dat kleine kutbedrijfje van je maak ik helemaal kapot. Ik breek je helemaal af! (...)

SAAR (vervolgt:)

Ben je nou aan het huilen? Jezus man!

Wat doe jij in godsnaam in de bouw?

Begin een nagelsalon! (...)

Okee, dan wil ik nu horen hoe je dit op gaat lossen. Nee, ik wil het nu horen.

Nu. (...)

Heel goed. Hèhè, zie je nou wel? Als je

(vervolgt:)

SAAR (vervolgt:)

je nou meteen vanaf het begin zo had opgesteld was dit een veel plezieriger gesprek geweest.

(hangt nabriesend op)

Zo. Sorry voor al het geweld. Eef jij had daar alcohol volgens mij. Lekker. Eh, wie had ik nog niet gehad. Eef. hallo lieverd. Jan. Kom hier jongen.

JAN

Hoi Saar. Dat was niet mis.

SAAR

Ja, sorry dat jullie dat moesten horen, maar ze proberen je te naai - een oor aan te naaien waar je bij staat. En je moet ze meteen laten weten wie er de baas is. Anders lopen ze allemaal over je heen. Hè Mam?

EVA

Zo is het, meid. Zo. Nu wil ik ook wel een glaasje.

SAAR

O! Jan, ik heb je gezien!

JAN

Ja? Heb je gekeken?

SAAR

Ja vannacht op uitzending gemist even gekeken. Het was wel twee uur 's nachts en ik was helemaal doodop dus je moet me niet vragen wat je allemaal gezegd hebt, maar ik heb het gezien en ik was apetrots. Die wordt nog eens minister president; dat dacht ik vlak voordat ik in slaap viel. Echt waar.

JAN

Ach, welnee. Hahaha.

EVELIEN

Niet zo bescheiden, ik zie het wel gebeuren, hoor.

WILLEMIJN

Of wou je zeggen dat je daar geen zin in hebt?

JAN

Ja, dat lijkt me natuurlijk fantastisch, maar er zijn ook nog wel heel wat andere kandidaten...

EVELIEN

Ach, onzin. Over een paar jaartjes word jij gewoon de baas in dit land.

WILLEMIJN

En dan mag je helemaal zelf bepalen waar je je legertjes zet, hè Jan?

JAN

Nou, ik mag hopen dat dat wel wat eerder gaat gebeuren, maar: inderdaad.

SAAR

Ik vond je in elk geval heel erg goed. Overtuigend, scherp, goed op de hoogte. En je liet er geen woord tussenkomen. Heel goed gedaan.

JAN

Dank je wel. En ook dat je even de tijd hebt genomen om te kijken.

REINOUT

Hee, maar we zijn weer met zijn zessen. Helemaal compleet. Dat is ook eeuwen geleden.

EVELIEN

We zijn toch laatst nog allemaal...

REINOUT

Ja, maar ik bedoel zonder kinderen en geliefden erbij.

SAAR

(wijst naar Reinout's werk)
Ben je bezig met mama's portret?

REINOUT

Ja, ik zal het maar even opruimen.

EVELIEN

Ik vind het al heel interessant worden, hoor.

REINOUT

Het is allemaal nog heel schetsmatig, hoor.

EVELIEN

Hee. Moet je Pappa er niet bij zetten?

REINOUT

O, daar heb ik nooit zo over...

EVELIEN

Ja, hier zo achter kan dan toch best Pappa's gezicht zo ... hoe zeg je dat ... dingesen?

SAAR

Dat lijkt me een raar gezicht.

EVELIEN

Nouja, misschien een apart portret.

REINOUT

Maar ik hem nooit gekend. Ik heb echt maar een vaag idee van hoe hij eruit heeft gezien.

EVELIEN

Dan maak je het gewoon naar een leuke foto. Mamma heeft er vast nog wel een paar. Dan kunnen we ze zo naast elkaar hangen.

REINOUT

Ik weet niet. Ik kan natuurlijk kijken.

WILLEMIJN

Vind je dat niet een béétje...

EVELIEN

Wat? Dat is toch leuk?

REINOUT

Nou, het is wel moeilijk om iemands persoonlijkheid te vatten van een foto, hoor.

SAAR

O, maar dan moet je gewoon naar jezelf kijken. Met een beetje Jan erdoorheen gemixed. Ja, je lijkt ontzettend op hem. Vind je niet, mam?

EVA

Ja, heel erg.

REINOUT

Nouja, Mama wordt al niet wild bij het idee van haar eigen portret...

EVA

Nou...

EVELIEN

O, ik vind het echt een heel goed idee. Dan bestellen wij bij deze een portret van Pappa bij onze broer. Afsproken.

REINOUT

O, maar dat hoeft... ik moet daar nog wel...

JAN

Ik vind het ook een heel leuk idee.

EVELIEN

En daar gaan we je natuurlijk gewoon voor betalen want je moet er ook gewoon van leven.

WILLEMIJN

Het lijkt me sowieso leuk om weer wat oude foto's te zien. Zullen we die anders zodirect met zijn allen gaan bekijken?

EVELIEN

Jaah! Dát is leuk! Zou die diaprojector het nog doen?

REINOUT

Ja, maar we gaan wel eerst eten, toch? Ik sta hier al een kwartier te hakken.

SAAR

Ik zou eigenlijk eerst wel willen weten wat Mama te zeggen heeft.

WILLEMIJN

Nou, Mam? Voor de draad ermee.

EVA

Ja. Goed. Het is heel belangrijk dat wat ik nu ga zeggen tussen deze muren blijft. Dat betekent ook dat Carolien, Richard en Maartje er niets over mogen horen. Het is essentieel dat jullie er je mond over houden, in elk geval tot morgen. Beloven jullie dat?

SAAR

Wat gebeurt er dan morgenochtend?

EVA

Dan ga ik naar het politiebureau om mezelf aan te geven.

Donkerslag

AKTE II: ERFZONDEN5 EVA LUCHT HAAR HART

5

Er is ongeveer een kwartier verstreken. Jan hangt verbijsterd in de touwen. Het eten staat te verpieteren.

EVA

... en het komt er op neer dat ik met ingang van volgende maand niet meer de volledige sommen kan uitkeren. Dus mensen gaan op hun bankrekeningen kijken en dan zien ze dat er een stuk minder op wordt bijgeschreven dan er op hun pensioennota staat.

Dus. Dan is de eerste aangifte natuurlijk niet ver weg meer.

Dat wil ik als het even kan vóór zijn. Daarom ga ik morgen mezelf aangeven.

SAAR

Jezus Christus.

EVA

Die heeft er niet zoveel mee te maken, Saar.

SAAR

Ga je me nou serieus...? Mama, je hebt drieduizend mensen bestolen! Waar haal je het lef vandaan...

EVA

Het is gewoon niet fatsoenlijk.

SAAR

Sorry? Jij steelt pensioenen!

EVA

Ja. Inderdaad.

SAAR

Hoe kon je zo ongelofelijk stom zijn, Mama?

EVA

Het leek op dat moment het beste.

SAAR

Maar dit is toch een ongelofelijk knullige manier om te frauderen, mama?! Dit is toch niet ... Er zijn zoveel manieren om - Dit zijn pensioenen, mama!

EVA

Ja, lieve Saar, dat weet ik.

SAAR

Maar je kon toch van tevoren bedenken dat dit uit zou komen!

EVA

Ja. Dat wist ik ook.

SAAR

Maar waarom heb je het dan zo ongelofelijk dom aangepakt? Er zijn zoveel manieren om een beetje - en heel veel zijn nog legaal ook! Jezus!

WILLEMIJN

Volgens mij is het probleem niet dat mama een betere dief had moeten zijn.

EVA

Wat wist ik nou van die dingen, Saar? Jullie vader was net dood, het was zijn bedrijf. Hij had me overal buiten gehouden. Ik wist van niets. Ik was zo groen als gras. Wie schenkt mij even in? Dank je wel, Nout. Maar ik leerde wel snel bij. Dat moest ook wel, want het was zó'n puinhoop. Jullie vader was een lieve man maar van zaken had hij geen verstand. Twee dagen na pappa's dood belt de Graaff. Ik kom daar binnen, nog helemaal overstuur. Hij heeft de hele boekhouding klaarliggen. Hij heeft het drie, vier keer moeten uitleggen voordat het tot me doordrong. De Vriend maakte enorm verlies. Balanceerde op de rand van bankroet. Jullie vader was nog niet eens begraven en ik moest opeens overal beslissingen over nemen. En alles wat we hadden was met dat bedrijf verbonden. Het huis. Het spaargeld. De beleggingen. Er zouden jarenlange rechtszaken komen die allemaal ook een vermogen zouden kosten. En ik zou met vijf kinderen zonder een cent op straat komen te staan. Ja, Saar, er waren vast veel handigere manieren om eruit te komen. Misschien zelfs wel legale. Maar wist ik veel. Ik wist daar toch helemaal niets van. Ik wist alleen maar dat ik nooit meer arm wilde zijn. Nooit meer.

WILLEMIJN

En voor hoeveel heb je nu in totaal... hoe zeg je dat ... verduisterd?

EVA

Gestolen. Dat is wel zo helder. Laten we duidelijke woorden gebruiken.
(vervolgt:)

EVA (vervolgt:)

Alles bij elkaar? Ongeveer zeven miljoen.

SAAR

Jezus Christus, Mama!

EVA

Saar...

SAAR

Ja, wat?!

EVA

Het is zo... nouja goed.

Nog een bodempje alsjeblieft?

In het begin kan je niet geloven dat niemand erdoor heen ziet. Je bent net een kind dat snoepjes heeft gestolen. Zo'n klein meisje dat een kleur krijgt en begint te huilen nog voordat iemand haar ook maar heeft aangekeken. Omdat ze zeker weet dat ze ieder moment in de kraag gepakt kan worden, door haar vader of haar moeder of een ander groot mens, iemand die dwars door al haar praatjes heen ziet en alles sowieso al weet omdat er altijd een volwassene is die alles in de gaten houdt en goed beloont en kwaad straft.

En eigenlijk ben je geschokt als dat niet gebeurt. Diep binnenin ben je verontwaardigd als je merkt dat je er gewoon mee wekomt. Je hoort toch straf te krijgen? Boeven worden toch gepakt? Die eerste maanden lag ik de hele nacht te wachten op die kloep op de deur. Elke brief die ik open maakte dacht ik: dit is het. Nu hebben ze me. En het was niet alleen maar wachten. Het was niet alleen maar vrezzen. Het was ook hopen. En het was ook teleurstelling toen er maar niets gebeurde.

WILLEMIJN

Maar er zijn toch allemaal toezichthouders en instanties die dat hele pensioengebeuren in de gaten houden?

EVA

Ja, dat blijkt dus in praktijk niet zo heel veel voor te stellen.

SAAR

En hoe deed je dat met de accountant?

EVA

Die wou heel graag een mooie boot hebben.

SAAR

O.

EVA

Dat verbaasde mij ook. Niet dat mensen om te kopen zijn, maar hoe goedkoop ze zijn. En wat een onnozele dingen ze willen hebben.

WILLEMIJN

En jij? Wat wilde jij hebben?

EVA

Ik dacht dat dat duidelijk was. Dit. Jullie. Wat jullie nu zijn. Dat jullie dit konden worden. Dat is toch een heel wat betere prijs dan zo'n stomme boot, dacht ik zo.

WILLEMIJN

Dus je hebt het allemaal ...

EVA

Kijk om je heen. Hier is het niet. Ik heb geen gekke dingen gekocht. Zou anders later toch maar in beslag worden genomen. Nee, ik heb het allemaal aan jullie uitgegeven. Aan jullie scholen. Jullie sportclubs. Jullie privélessen, twee-in-één jaren. Harvard. London. Cambridge. En de Graaff wilde natuurlijk ook zijn deel. En de accountant. En zo nog wat strijkstokken waar wat aan gehangen moest worden. Maar het meeste is naar jullie gegaan. Ik heb er jullie eten van gekocht. Ik heb jullie er warm van gehouden. Het zit in jullie. Jullie zijn er letterlijk van gemaakt. Hoe vind je die?

6 BOETE DOEN

6

De vorige scene gaat naadloos over in deze.

EVA

Zeg, ik vind het nu wel heel zonde dat het eten zo heeft staan verpieteren. Is er niet nog wat te redden? Jan?

JAN

Doe. Het. Zelf.

Het is even stil.

EVELIEN

Volgens mij is het nu belangrijk om er met z'n allen bij stil te staan dat we een familie zijn en dat we heel veel van elkaar houden en...

WILLEMIJN

Volgens míj is het heel belangrijk dat we ons gaan afvragen hoe we die mensen gaan compenseren.

EVA

Daar moeten jullie echt niet mee bezig zijn.

WILLEMIJN

Hoezo niet? Dit gaat ons toch allemaal aan?

EVA

Nee, daar moeten jullie je echt geen zorgen over maken.

WILLEMIJN

Dat maak ik zelf wel uit.

SAAR

Dat lijkt me niet een heel erg zinvolle discussie.

WILLEMIJN

Volgens mij is het júíst een heel zinvolle discussie.

REINOUT

Ja, ik weet niet hoor, maar ik heb geen zeven miljoen in mijn achterzak zitten.

WILLEMIJN

Maar we kunnen íets van compensatie...

EVA

Jullie moeten helemaal niets. Jullie wisten van niets. Jullie hebben helemaal niets verkeerd gedaan.

EVELIEN

Nou. Zo voelt het niet, eerlijk gezegd.

SAAR

Heel veel meer dan een gebaar kunnen we toch niet maken. En daar heeft niemand wat aan.

EVA

Het is ook niet nodig. Jullie zijn volmaakt onschuldig.

WILLEMIJN

O, dát is lekker makkelijk.

EVA

En toch is het zo. Jullie hebben niets gedaan. Jullie wisten van niets... -

WILLEMIJN

(onderbreekt)

... en we hebben er ongelófelijk goed van geleefd.

EVA

Dat verandert niets.

WILLEMIJN

Dat verandert alles!

SAAR

Mijn, we moeten even praktisch zijn. Ik ben het met je eens dat we een bepaalde morele verplichting hebben maar we moeten ons nu even op de directe gevolgen richten...

EVELIEN

Ik vind eigenlijk ook dat we toch moeten laten zien dat we het ook heel erg vinden.

REINOUT

Wat heeft dat voor zin?

WILLEMIJN

Het is het minste wat je kan doen.

SAAR

Als het minste het enige is dat je kan doen kun je het maar beter laten.

EVELIEN

Dat is helemaal niet waar. Mensen vinden dat soort dingen heel belangrijk.

EVA

Daar heeft Evelien wel een punt. Het is misschien voor jullie publicitair gezien wel verstandig om iets van een fonds op te richten, of zo. Hoeft niet veel te zijn...

EVELIEN

Nee! Nee! Nee! Maak er nou niet meteen weer iets handigs van!

REINOUT

Ja, ik weet niet hoor, maar ik was er niet bij toen mama besloot te gaan jatten. Wist ik veel. Hoe moest ik als kind nou weten dat...

WILLEMIJN

Het was toch niet alleen als kind, Reinout. Mama heeft later toch ook nog voor je gezorgd? Al die schenkingen die mama aan die galeries van je heeft gedaan? En al die vrienden van haar die (vervolgt:)

WILLEMIJN (vervolgt:)
opeens je werk gingen kopen? En die re-
fijne studio die je nu hebt...

REINOUT
Ja, natuurlijk heb ik dat wel door. Ik
ben niet gek. Maar hoe kon ik nou weten
dat Mama het allemaal gejat heeft? Kon ik
niet. Ik was er niet bij.

WILLEMIJN
Je hebt je er alleen maar van
volgevreten. Met je hippe laarsjes en je
designer jekkies.

REINOUT
Ja, moet ik nou een jute zak gaan
aantrekken voor iets dat ik niet gedaan
heb? Daar heb ik helemaal geen zin in.

WILLEMIJN
Die mensen hebben jâren gewerkt voor dat
pensioen! Jaren gespaard! Plannen
gemaakt!

REINOUT
Jajaja, dat weet ik allemaal wel.

WILLEMIJN
En daar leef jij van! Daar keert je maag
toch van om?

REINOUT
Hoezo?

WILLEMIJN
Wat 'hoezo'? Hoezo 'hoezo'?

REINOUT
Waarom zit je opeens zo op mij?

WILLEMIJN
Daar moet je je toch iets van
aantrekken?!

REINOUT
Ja maar ik heb het gewoon niet zo.

WILLEMIJN
Wat niet?

REINOUT
Ja, dit. Dit wat jij nu hebt. Die morele
... dit. Ja, ik bedoel ik vind het wel
zielig of zo. Maar ja. Maar ik ben
niet... Ik heb het altijd al wel soort
van. Dus ik heb niet opeens zoiets van
'Ojee.' Het kan er nog wel bij, ofzo.
Snap je?

WILLEMIJN

(na een tel)

Nee.

EVELIEN

Nee, sorry.

EVA

Nee, ik ook niet.

JAN

Je moet de betekenis ervan ook meer aanvoelen, dan verstandelijk proberen te duiden. Het gaat om het opbouwen van een persoonlijke relatie met het gezegde ...

SAAR

En dankjewel Jan.

REINOUT

Ik bedoel... Jezus. Hoe zeg je dat.

JAN

Zing het anders.

REINOUT

Ik ken allemaal mensen die vroeger bij me in de klas hebben gezeten op de academie. Allemaal hele goede kunstenaars. En die brengen nu halve dagen de post rond. En ik niet. En dat is relaxed, joh. Ik kan de hele dag werk maken terwijl zij hun wijk lopen. En dat is hartstikke oneerlijk. En ik kan me daar wel schuldig over voelen maar dat heeft helemaal geen zin en daar heeft niemand wat aan en ik heb daar zelf ook helemaal geen zin meer in dus fuck dat. Snap je? Dus dat mama nu de hele kluit bij elkaar belazerd heeft vind ik heel erg en heel erg kut voor de mensen die ze getild heeft, maar mijn wereld gaat er niet van op zijn kop staan. Het kan er nog wel bij. Dus eigenlijk ben ik meer bezig met dat mama de bak in moet dan iets anders. Dus dat.

WILLEMIJN

Nou, dat valt me echt behoorlijk van je tegen.

REINOUT

Dat zal best.

EVELIEN

Denk je echt ... ? Moet je echt de gevangenis in, Mama?

JAN

Ik mag hopen van wel.

EVELIEN

Ik vroeg het niet aan jou.

EVA

Daar ga ik wel van uit.

EVELIEN

En heb je een idee van hoe lang?

EVA

Ergens tussen een jaar en twee jaar. Het is moeilijk te zeggen.

EVELIEN

Maar vind je het niet erg om opgesloten te worden?

EVA

Niet echt. Nouja, ik kijk er niet naar uit, maar een ramp is het niet. Als ik netjes meewerk krijg ik anderhalf jaar, licht regime. Waarschijnlijk ook een deel huisarrest met de enkelband. Dat is niet zo erg.

EVELIEN

Maar dat is het wel. Dat is verschrikkelijk.

EVA

Welnee. Als ik was gepakt toen jullie nog klein waren had ik dat verschrikkelijk gevonden. Daar was ik écht bang voor. Maar nu... Ik kijk terug op een mooi leven. Ik heb mijn kinderen grootgebracht, mijn kleinkinderen gezien. Ik hoef niets meer op te bouwen. Mijn tijd is niet zo heel erg kostbaar meer. Of ik nou in een bejaardenflat of in de cel sudoku's zit op te lossen, dat maakt niet zo vreselijk veel verschil.

7 JAN IS POLITIEK VERLOREN.

7

JAN

Zooo. Zie je wel. Aan alles is gedacht. Niks om je zorgen over te maken. Mamma gaat gewoon op een soort geheel verzorgde bungalowvakantie, alles erop en eraan. Midgetgolf. Nieuwe vriendinnen maken. Een fijne nieuwe hobby nemen. Lekker babysokjes voor de kleinkinderen breien op de veranda van de gevangenis. Ja, wat moet je er verder over zeggen? Alles is helemaal tot in de puntjes gepland. Daar kan ik eigenlijk alleen maar in stille bewondering naar kijken. Mama, ik denk dat ik namens ons allemaal spreek als ik zeg: chapeau! Laten we er (vervolgt:)

JAN (vervolgt:)

een glas op drinken. Of twee. Één op het tactisch vernuft van onze Moeder.

(Hij drinkt het glas in één teug leeg.)

Zo. Lekker. Kom. Nog een. Eh. Even kijken. Één op jeugdherinneringen. Duurder dan je denkt, maar daarom niet minder waardevol.

(hij drinkt nog een glas leeg)

En tot slot - althans voorlopig - op het roemloos einde van een jong en veelbelovend politicus. Ten onder gegaan in een kort maar hevig schandaal. Op de politieke dood van Jan de Vriend, bij het grote publiek bekend onder de hilarische nom de guerre: Jan de Fraudeman.

Gezondheid!

(hij wil het derde glas leegdrinken maar Reinout pakt het van hem af.)

REINOUT

En dat is wel weer genoeg zo.

JAN

Geef terug!

SAAR

Jan...

JAN

Geef onmiddellijk dat glas terug!

EVA

Dankjewel, Reinout. Het is volgens mij het beste om te proberen het hoofd koel te houden.

JAN

Reinout! Geef hier!

REINOUT

Nee. Je hebt genoeg gehad.

EVA

Er zullen natuurlijk voor ons allemaal wel dingen veranderen.

JAN

Ja, en óf er dingen zullen veranderen.

EVA

We zullen ons allemaal moeten aanpassen.

JAN

Jij gaat bijvoorbeeld de bak in, mijn loopbaan is door de plee en ik kan uitzien naar een heerlijke periode waarin iedereen maar dan ook werkelijk iedereen mij uitlacht. Of had je nog andere veranderingen in gedachten?

EVELIEN

Kunnen we misschien proberen iets aardiger tegen elkaar te zijn?

JAN

Dit is ongeveer zo aardig als ik kan zijn, nu.

EVELIEN

Ik wil alleen maar zeggen dat we met zijn allen moeten proberen constructief te blijven.

JAN

Ja! Laten we constructief blijven! Ik heb enorm zin om lekker constructief te worden. Lekkerrr construeren! Wat jij, Saar? Jij zit per slot in de constructie. Willemijn? Astronautje?

SAAR

Kan het melodrama een tandje minder?

JAN

Ik ben nog maar net begonnen!

SAAR

Het zelfmedelijden ook, alsjeblieft.

JAN

Zelfmedelijden. Toe maar. Afschuwelijk, verwerpelijk, verwijtbaar medelijden met mezélf! Gatsiedielekes! mea culpa, mea culpa, mea maxima maxima culpa.

EVA

Jan. Misschien is het zo genoeg met de wijn.

JAN

Misschien wel. Misschien niet. Er is maar één manier om erachter te komen.

SAAR

Je hebt helemaal niks gegeten, man.

Jan kijkt haar uitdagend aan terwijl hij zich nog een glas inschenkt.

JAN

Proost.

Saar pakt de fles wijn en zet hem buiten bereik van Jan.

SAAR

Willemijn, wil je even iets te eten voor Jan uit de ijskast halen? Iets vets. Goed. Ik vind het belangrijk dat we allemaal zo helder mogelijk blijven. We (vervolgt:)

SAAR (vervolgt:)
moeten kijken hoe we het beste door deze
... ehm...

REINOUT
Crisis...

SAAR
Uitdaging heen komen.

JAN
(staat op en haalt de fles om zich
weer in te schenken)
Ja, dat kan niet, hè Saar? Je kan niet
dóór een uitdaging heenkomen. Een
uitdaging ga je aan. Je doorstáát
bijvoorbeeld een beproeving, of een
moeilijke periode. Maar een uitdaging is
zoiets als het neerwerpen van een
handschoen ...

SAAR
Wil jij alsjeblieft wat gaan eten?!

JAN
Ik heb trouwens nooit begrepen hoe dat
werkt. Iemand gooit die handschoen neer.
Jij pakt die handschoen op, en wat dan?
Dan sta je daar met die handschoen. Als
een, als een schlemiel.

SAAR
Jan!

JAN
Ga je hem dan terugbrengen? Of is het de
bedoeling dat die ander z'n handschoen
weer komt halen? Zo van: 'Okee, nou, mag
ik 'm nu weer terug?'

SAAR
(samen met anderen)
Jan!

JAN
Ja, godverdomme, mag ik?! Mag ik? Ik zie
hier tien jaar van mijn leven door de
plee gespoeld worden. Tien jaar! Weet je
wat ik heb opgeofferd? Wat ik allemaal
... Weet je hoeveel vernederende
bullshit... wiens reet ik gekust heb?
Weten jullie ... ik heb dingen gezegd. Ik
heb zovaak - Ik heb dingen gezegd, snap
je? Ik heb zoveel dingen gezegd die
anderen zeiden dat ik moest zeggen. En ze
zeiden allemaal dat als ik die dingen
maar bleef zeggen dat zou ik uiteindelijk
de dingen kunnen zeggen die ik zelf wou
zeggen maar ondertussen zei ik allemaal
dingen ...

WILLEMIJN

Eet even een stuk kaas of zo.

JAN

(schreeuwt)

Ik wil niks eten!!!

REINOUT

Jezus...

WILLEMIJN

Doe nou maar. Dat is echt beter.

JAN

De dingen die ik gedaan heb. De dingen die ik opgegeven heb...

WILLEMIJN

(geeft hem een bordje met kaas enzo)

Hier, Jan, het is beter als je nu wat eet. Geef dat glas maar hier. Doe nou maar.

JAN

Ik wil niet!

EVELIEN

Doe maar, Jan.

WILLEMIJN

Kom. Doe je mond open.

JAN

(jammerend)

Het is allemaal voor niks, geweest, snap je dat? Er blijft niets meer van over. Allemaal weg.

WILLEMIJN

Wil je voor mij een hap nemen? Alsjeblieft? Voor je kleine zusje?

JAN

(Hij neemt een hap. Met volle mond:)

En die kalfstongen zijn ook helemaal verpest.

WILLEMIJN

Dankjewel. Nog één?

Jan begint te huilen. Saar en Reinout rollen met hun ogen.

SAAR

Goed. Ik denk dat we - ben je klaar?

JAN

(knikt)

SAAR

Want hier hebben we niet zoveel aan. Mam, wat gaat er als eerste gebeuren?

EVA

Nou. Ik ga mezelf dus aangeven. Ik heb alle boekhouding en harde schijven enzo al klaar liggen op kantoor. Dus justitie krijgt alles netjes overgedragen. Maar daar zullen natuurlijk wel huiszoekingen op volgen. En beslagleggingen. Wat betreft vermogen is er niet zo heel erg veel om in beslag te nemen. Het huis, natuurlijk. Maar verder is er niet zoveel bezit.

SAAR

En wij kunnen neem ik aan ook bezoek verwachten.

EVA

Ja. Daar kunnen jullie van uitgaan. Er is me geadviseerd om breekbare spullen even in de kast zetten. En Evelien ...

JAN

O, ja, dat wordt te gek. Ik zie de voorpagina al voor me. Dat wordt een mooi fotomoment; wij in kamerjas met allemaal mannen in recherche - jacks om ons heen.

REINOUT

Nou, bij mij zullen ze niet zoveel vinden. Ik heb helemaal niks.

WILLEMIJN

Dus je hebt het allemaal opgemaakt?

EVA

Er is nog ongeveer een miljoen over, dat zit in holdings over verschillende landen verspreid. In de Virgin Islands, Equador, de Antillen. Daar zijn ook allemaal overzichten van. Het is allemaal keurig op orde. Er is eigenlijk maar één ding...

JAN

Dit geloof je toch niet! Je praat alsof je een aandeelhoudersvergadering voorziet.

EVA

Ik probeer helder te zijn zodat jullie een goed idee hebben van wat jullie te wachten staat.

JAN

Het was te gek geweest als je tien jaar geleden zo helder was geweest. Was wel fijn geweest als je even gezegd had: 'Hee Jan, die politiek, dat moest je maar niet doen.'

EVA

Dat ging natuurlijk niet. Dan zou ik jullie medeplichtig hebben gemaakt.

WILLEMIJN

En dat zijn we nu niet?

EVA

Nee, ja! Als je van niets weet valt je natuurlijk niets te verwijten, en jullie wisten van niets. Daar heb ik voor gezorgd. Daarom heb ik ook tot het allerlaatst gewacht met jullie te vertellen...

WILLEMIJN

Ik heb het niet over hoe het volgens de regeltjes werkt, mam.

EVA

Maar ik wel. Want de regels zijn nu even belangrijker dan de vraag of je je goed over jezelf voelt.

JAN

Voel jij je goed over jezelf?

EVA

Nee, natuurlijk niet. Al heel lang niet, maar wat doet dat ertoe? Krijgt iemand daar zijn geld van terug?

WILLEMIJN

Dat is toch niet het enige dat er toe doet, mama!

EVA

Okee, Willemijn: Ja! Ik vind het verschrikkelijk! Wil je dat horen?

WILLEMIJN

Ja!

EVA

En dan? Wat dan? Natuurlijk vind het verschrikkelijk. Wat dacht je. Ik leef al twintig jaar met een verschrikkelijke zwarte klont in mijn borst. Elke keer dat ik geld overmaak voel ik me zo afschuwelijk dat ik er geen adem meer van krijg. Alsof alsof mijn longen met een ijzeren klem worden leeggeperst. Maar ik verdraag het voor jullie, voor mijn
(vervolgt:)

EVA (vervolgt:)

kinderen en de kinderen van mijn kinderen. Ik verdraag het omdat ik weet dat in mijn familie nooit meer iemand gebrek zal lijden.

JAN

O, wat nobel van je. Wat offer jij jezelf weer op.

EVA

Hou je brutale mond! Wat weet jij van offers? Jij hebt nooit van je leven een offer hoeven brengen! Jullie geen van allen! Jullie weten niet wat dat is. Jullie weten überhaupt niet wat 'moeten' of 'dwang' is. Jullie weten niet wat het is om geen keus te hebben. Jullie hebben in vrijheid en geluk 'jezelf kunnen ontdekken', en 'lekker kunnen freewheelen' en 'je talenten kunnen aanboren'. En natuurlijk was het allemaal gebaseerd op diefstal en schuld en bedrog. Maar geeft daar over twintig jaar nog iemand om? Natuurlijk niet. En is dat eerlijk? Nee. Maar er is zoveel niet eerlijk. Het is niet eerlijk dat jullie vader op de allerbeste scholen heeft gezeten en ik niet. Het is niet eerlijk dat hij aan het hoofd van een bedrijf kwam terwijl hij er geen barst verstand van had en de hele boel totaal de grond in had gejaagd. Er is zoveel niet eerlijk. Het is ook niet eerlijk dat jullie altijd de belangrijkste mensen kenden, dat jullie CV's altijd bovenop de stapel kwamen, dat jullie leven altijd gemakkelijker was dan dat van een ander. En met een ander bedoel ik niet die prinsen en prinsessen waar jullie vrienden mee zijn. Daar bedoel ik niet die jongens en meisjes mee voor wie dit ook allemaal doodnormaal is. Al die keurige families, al die eeuwenoude namen, waar denk je dat die hun geld mee verdiend hebben?

Waar denk je dat die grachtenpanden van gebouwd zijn, waar jullie zo graag wonen? Waar denk je dat dit land van gebouwd is? Hele steden zijn opgetrokken uit misdaad en bloed en menselijke ellende. Allemaal gebouwd door mensen die bereid zijn om hun geweten op te offeren aan de volgende generatie. En dat heb ik ook gedaan.

En nee, het is niet eerlijk. En ja, het doet nu even pijn. Maar over twintig jaar zullen jullie kinderen met kerst grappen (vervolgt:)

EVA (vervolgt:)

maken over hun stoute oma, en dat zullen ze doen in een heerlijk warm huis, en in het nieuwe jaar zullen ze fluitend naar hun creatieve en uitdagende banen gaan, en allemaal met schone handen. Totdat ze zelf een offer moeten brengen.

Donkerslag.

Pauze.

AKTE III9 JAN WIL ZIJN LOOPBAAN REDDEN

9

Jan alleen. Hij zit driftig op een iPad te tikken.
SAAR komt erbij.

SAAR
O, mooi. Ik ben niet de enige.

JAN
Vroeger viel ik altijd in slaap van
drank. Nu word ik er alleen maar wakker
van.

SAAR
(houdt fles whisky omhoog)
Vuur met vuur bestrijden, dan maar?

Jan kijkt naar zijn werk, maakt een moedeloos gebaar
en gebaart: 'schenk maar in. Ze schenkt twee glazen
in. Ze pakt de iPad en begint te lezen.

SAAR (vervolgt:)
'Ik distantieer' is zonder trema.

JAN
Ja, staat dat er niet?

SAAR
Kijk maar

JAN
Ik kan ook al niet meer spellen.

SAAR
Een persverklaring?
(JAN knikt)
Vind je het daar niet een beetje vroeg
voor?

JAN
Ik moet toch wat?

SAAR
Dat wordt toch alleen maar heel pijnlijk
en vernederend, Jan. ... Moet je niet
gewoon verlies toegeven?

JAN
Ik denk dat als ik goed op de boodschap
ga zitten; eerlijk ben; open kaart speel.
En ik moet duidelijk zijn. Dat vooral. Ik
moet heel duidelijk afstand nemen...

SAAR
(leest:)
"...wil ik hier duidelijk afstand nemen.
Als politicus én als mens"

JAN

Ja. Nou. Het is een eerste versie.

SAAR

Waarom hou je er niet gewoon mee op? Je moet dit toch niet willen. Wat valt er nog te halen? Een paar jaar als aangeschoten wild doorhinken? Je komt hier nooit meer vanaf. Bij het minste geringste begint iedereen weer over mama. Eén keer het verkeerde bonnetje declareren en het is mis. Dan drijven er weer foto's van jou boven waarin je staat te waterskiën of champagne staat te drinken en dan vraagt iedereen zich af van wiens geld. Hou er gewoon mee op.

JAN

Dat kan ik niet.

SAAR

Hoezo niet?

JAN

Hoezo niet? Als ik tegen jou zou zeggen: vergeet dat bedrijf van je gewoon. Als het even niet goed gaat. Geef het gewoon op.

SAAR

Ik zou zeggen dat je de boom in kon.

JAN

Precies. Natuurlijk denk ik er wel eens aan. Als ik een klottedag heb gehad. Of als ik 's nachts van een vergadering thuis kom en niet bij Carolien in bed durf te kruipen omdat ik niet wil dat ze van me wakker wordt.

SAAR

Nou dan.

JAN

En het betaalt voor geen meter. En je krijgt alleen maar gezeik over je heen. En iedereen gaat ervan uit dat je corrupt bent. En niemand is geïnteresseerd in de dingen die belangrijk zijn en iedereen rent van het ene mediabrandje naar het andere.

SAAR

Klinkt te gek.

JAN

Maar het doet ertoe. En als ik het niet doe doet niemand het. Dat is het verschil. Dat is misschien heel (vervolgt:)

JAN (vervolgt:)

eigengeilerig van me. Maar het is een heel verslavend idee. 'Als ik het niet doe doet niemand het.'

Dat is een heel ander gevoel dan 'Ik moet het snel doen anders is een ander me vóór.' Daar heb ik gewoon geen zin in.

SAAR

Maar je kunt toch gewoon gaan lobbyen of zo? Je hoeft toch niet per sé in die klote kamer te zitten?

JAN

In dienst van wie? Een Bank? Een consultant? En wat gebeurt er met mijn wetsvoorstel? Dat gaat het raam uit. Niemand zit erop te wachten die financiële sector aan te pakken. Het is niet sexy. Mensen snappen het niet. Er is geen eer aan te behalen en het is ook niet goed voor je campagnekas, dat kan ik je wel vertellen. Ik kon het zonder problemen doen want ik was daar niet van afhankelijk.

Maar als ik er mee op hou neemt niemand het over. Ze kijken wel uit.

Ik ben nu zo dichtbij. Ik kan het bijna ruiken. Een echt goed pakket. Belasting op financiële transacties. Splitsing van financiële infrastructuur en investment banking. Nieuwe accountancy regels. Echt een goed pakket. Met draagvlak.

Academisch onderbouwd. Maar als ik er niet meer ben om eraan te trekken...

SAAR

Och jongen toch. Ben je zo onmisbaar?

JAN

Ja, nou ja. Ik vind het gewoon belangrijk.

SAAR

Nou, heel nobel van je.

JAN

Ja, nouja, zo bedoel ik het niet.

SAAR

Maar je bent natuurlijk gewoon te trots. Je hebt jarenlang allemaal kutklussen voor de partij opgeknapt. En dat is nu allemaal voor niks. En dat trek je niet.

JAN

Dat is niet het...

SAAR

Is niet erg hoor. Heb ik ook. Hebben we allemaal last van. Die trots. Of is het trots? Ik weet het eigenlijk niet. Hoe noem je dat?

JAN

Wat?

SAAR

Dat als je het heel normaal vindt om vooraan te staan. Om te slagen. Voor ons is het allemaal één stijgende lijn naar de top. Stilstand, mislukking, terugval; dat is niets voor ons. Een gewoon anoniem bestaan, daar is niets mee mis hoor, maar wel bedoeld voor iemand anders. Voor gewone, anonieme mensen. Niet voor mij. Hoe heet dat?

JAN

Arrogant? Hoogmoedig? Hubris?

SAAR

Ja, het zat er dik in dat het uit die hoek zou komen.

JAN

Daar hebben we allemaal last van.

SAAR

Ja. Mijn misschien nog wel het minst. Maar jij en ik. En Lien. En Nout ook op zijn eigen manier. Kon ook niet gewoon bloemetjes of zeilbootjes gaan schilderen of zo. Wat is er met je mis als je een gewoon, verdienstelijk leven een vorm van falen vindt?

JAN

Ik begin een kater te krijgen.

SAAR

Als Mama dat geld nou niet had gestolen... Als wij met zijn vijven waren opgegroeid in een flat. Als jij niet naar die achterlijk dure twee-jaar-in-één-school had gekund om je VWO af te maken. Dan was je gewoon lekker naar een hbo gegaan. Of niet. Had je een vak geleerd. Was je misschien lekker kok geworden. Was je dolgelukkig geweest.

JAN

Als. Als. Als als als.

SAAR

Gewoon kok. Misschien wel een hele goede. Weet jij veel.

JAN

Alsalsa salsa alfafa alhambra alpaca.

SAAR

Jij was toch veel gelukkiger geweest als je gewoon in de keuken had gestaan. Zeg nou zelf. Maar dat was niet goed genoeg. Een doodgewone baan, stel je voor! Wat een affront! Wat een vernedering! Wij zijn voorbestemd tot iets beters. Iets hogers. Wij zijn godenkinderen. Wij moeten groots zijn anders hebben wij gefaald. De levens van honderden, duizenden, miljoenen mensen moeten beïnvloed worden door de kleinste scheet die we laten. Het zachtste pufje. Pfff.

JAN

Sorry. Waar heb je het nu over?

SAAR

Mama, natuurlijk. Ze heeft ons gek gedraaid. Helemaal gek. Met al die poen en al die invloed en die verwachtingen. Die voortdurende verwachtingen. Het hele idee van 'dit is een geslaagd leven.' 'Zo ziet succes eruit.' 'Al het andere is mislukken.' En ze heeft die lat zo hoog gelegd ... Mama. In d'r eentje vijf kinderen opvoeden, een bedrijf runnen waar enorme bedragen in omgaan... En we willen haar niet teleurstellen, en we willen onszelf niet teleurstellen, dus we beginnen te rennen en te werken en naar dingen te streven en te doen die we zelf eigenlijk misschien wel helemaal niet gekozen zouden hebben, omdat we maar over die verdomde lat heen moeten komen. En zij heeft laten zien dat het kan. Zij heeft het voorbeeld gegeven. En je wil zo graag dat ze trots op je is. Maar je houdt het niet vol. Het lukt je gewoon niet. En nu snap ik eindelijk waarom. Het kan ook gewoon niet. Het heeft ook gewoon nooit gekund.

11 PERSPECTIEF

11

Reinout komt op.

REINOUT

O. Hee. Drukke.

JAN

Ja, man. Volle bak.

SAAR

Kom erbij, dikke pret. Lag je ook te piekeren?

REINOUT

Nou, eigenlijk sliep ik hartstikke goed. Maar Mijn ging douchen en daar werd ik wakker van en nu kom ik niet meer in slaap. Dus. Nu weet je alles. Jullie?

JAN

Ik ben nog niet naar bed geweest.

REINOUT

Rock 'n Roll.

JAN

Nou, nee. Zorgen.

REINOUT

O. Dat is zeg maar het tegenovergestelde.

JAN

Ja.

REINOUT

Tja.
(Hij kijkt peinzend naar zijn werk)

JAN

Eva de V.

REINOUT

Ja.

SAAR

Wat ga je er nou mee doen?

REINOUT

Afmaken, natuurlijk.

JAN

Maar dan in een gevangenispak.

REINOUT

Dat zou een beetje flauw zijn. En hebben we die überhaupt in Nederland? Gevangenispakken?

JAN

Geen idee. Jij?

SAAR

Van die oranje overalls, toch?

JAN

Is dat niet alleen in Amerika?

SAAR

Ja, nou weet ik ook niet meer waar ik dat vandaan heb.

JAN

We weten het niet.

REINOUT

Okee.

Hij begint op zijn laptop te prutsen. Willemijn aangekleed en gedoucht op. Ze begint koffie te zetten.

JAN

Ah, daar heb je onze moraalridder.

WILLEMIJN

Hou toch op.

JAN

Goeiemorgen, Mijn.

WILLEMIJN

Goeiemorgen.

(wijzend naar de glazen)

Is dat alweer of nog steeds?

JAN

Bij mij nog steeds, bij Saar alweer.

WILLEMIJN

Hartig ontbijt.

SAAR

Alles wat een grote meid nodig heeft. Vitaminen, mineralen.

JAN

Van graan gemaakt dus voedzaam.

SAAR

Het is heel belangrijk om vooral veel vocht in te nemen.

WILLEMIJN

Ja, jongens, van mij ga je echt niks horen, hoor. Doe lekker waar je zin in hebt.

JAN

Jammer.

WILLEMIJN

Kon je ook niet slapen?

REINOUT

Nee, ik sliep als een blok. Ik werd wakker van jou.

WILLEMIJN
O, sorry.

REINOUT
Maakt niet uit.

WILLEMIJN
Ik draai al de hele week nachtdiensten.
Mijn bioritme is naar god. Jullie ook
koffie, trouwens?

SAAR
Ja, zet maar neer.

JAN
Lekker.

Daarna is iedereen even kort alleen met zijn
gedachten.

REINOUT
Grappig om hier weer zo te zitten.

WILLEMIJN
Zat jij dat ook te denken? Ik had ook een
flashback.

JAN
O, van als we uit geweest waren?

SAAR
Ja, dat was gezellig hè?

WILLEMIJN
Ja, ik ook. Dan hoorde ik jullie
thuiskomen...

JAN
Wij ons best doen om stil te zijn.

REINOUT
Ja, maar daar hadden jullie dan teveel
voor gedronken.

SAAR
Nou, ik deed niet altijd evenveel mijn
best.

WILLEMIJN
Maar dat was dan midden in de nacht en
dan trokken we gauw onze kamerjasjes aan.

REINOUT
En dan al jullie stoere verhalen.

SAAR
Ik vond het altijd heel gezellig dat
jullie erbij kwamen zitten.

REINOUT

En in onze hoofden nam die disco
mythische proporties aan.

JAN

Bar-dancing de Perenboom.

SAAR

Met die kerstlichtjes onder de rand van
de bar.

JAN

En die hele dikke kale kerel achter de
bar met die enorme gouden klok aan zijn
pols.

SAAR

Ralf! Ralf was te gek. Ik kreeg altijd
gratis drank van Ralf.

WILLEMIJN

Ja, ik ook! Zette die altijd een wodka-
lime voor me neer omdat jij dat ook
altijd dronk. "Met-je-zus- alles-goed-
mooi." Nooit wachten op antwoord. Gewoon
mooi. En weer door.

JAN

Ik zie jullie nog zitten. Met jullie
grote slaapogen naast elkaar. Allebei een
grote teddybeer.

SAAR

En wij ondertussen onze vreetkick
bevredigen.

WILLEMIJN

Jullie vonden ons helemaal niet stom.
Vriendinnetjes van mij hadden altijd
oudere broers en zusjes die hen heel stom
vonden. Maar jullie niet.

JAN

Nee, wij vonden jullie wel leuk.

SAAR

En dan viel je op een gegeven moment in
slaap en legden wij je met onze lamme
harses in bed.

WILLEMIJN

En dan zaten wij de volgende ochtend te
knikkebollen bij het ontbijt als jullie
nog in je mand lagen.

REINOUT

Ik vond het ook echt stom toen jullie
zonodig in het buitenland moesten
studeren.

SAAR

Ik heb jullie ook heel erg gemist, daar.

Alle vier even verloren in de herinnering.

12 ZE WISTEN ER NIETS VAN, OF...

12

JAN

Ik heb haar wel eens betrappt, weet je dat? Ik moest iets hebben van haar bureau, plakband of een paperclip of zo... en toen zag ik een Braziliaans paspoort liggen, met haar foto erin. Ik was een jaar of veertien. Mama zei dat ze dat voor zaken had. Ik moest maar vergeten dat ik het gezien had.

SAAR

Serieus? Daar heb je nooit wat over gezegd.

JAN

Nee? Nouja. Ik wist denk ik niet zo goed wat ik ervan moest denken.

REINOUT

Holyshit.

JAN

Idioot hè? Kwam niet bij me op om daar iets achter te zoeken.

SAAR

Wauw. Ja, ik heb eigenlijk nooit zoiets gezien. Ja, ik heb wel eens het jaarverslag van de NV bekeken, en wel een paar rare dingen gezien... Maar dat was allemaal gewoon uit te leggen.

JAN

Heb je daar naar gevraagd?

SAAR

Nee. Ik ging er ook gewoon van uit... Het zag er ook aan de oppervlakte goed uit. Ik had totaal geen reden om die stenen om te draaien. Ze heeft het op zich heel goed aangepakt.

WILLEMIIJN

Als je tenminste vergeet waar de poen vandaan komt.

SAAR

Ja, man. Pensioenen jatten. Dat is zo dom. Als je van iets weet dat het vroeg of laat uitkomt...

WILLEMIJN

Dat bedoelde ik niet.

SAAR

Ja, dat weet ik.

JAN

Zullen we dat hele gesprek niet nóg eens doen?

WILLEMIJN

Ik hou me koest.

SAAR

Ik ben ook benieuwd hoe ze dat met het geld heeft gedaan.

REINOUT

Dat heeft ze toch gezegd? Dat heeft ze allemaal aan ons uitgegeven.

SAAR

Nee, ik bedoel met de cash. De contanten. Je kunt dat niet gewoon met internetbankieren doen. Dat is zwart geld, en dat moet je fysiek van hot naar her slepen.

WILLEMIJN

O, maar dat deed ze zelf.

SAAR

Sorry?

WILLEMIJN

Ja.

SAAR

Hoe weet je dat?

WILLEMIJN

Als we op wintersport gingen in zwitserland.

REINOUT

O, die groene sporttas? Ja, heftig hè?

SAAR

Zat daar geld in?

WILLEMIJN

Ja.

JAN

Je bent gek.

REINOUT

Echt waar.

SAAR

Ze reed elk jaar naar Zwitserland met een tas vol cash?

WILLEMIJN

Ik heb het gezien toen de rits scheurde. Die tas was ook al jaren oud.

SAAR

En wat zei mama?

WILLEMIJN

Ik heb niets gezegd. Ik weet niet eens of Mama doorhad dat ik het gezien had.

JAN

En dat vonden jullie niet raar?

WILLEMIJN

Ik was een klein meisje. Twaalf of zo. Wist ik veel. Er was sneeuw en bergen en dat was allemaal veel belangrijker.

SAAR

En daarom gingen we nooit met het vliegtuig. Of de trein. Natuurlijk.

JAN

Ongelofelijk.

13 WEDERRECHTELIJK VOORDEEL

13

REINOUT

En tóch was het eigenlijk heel slim.

SAAR

Vind je?

JAN

Wat?

REINOUT

Ja, nou, het is niet netjes natuurlijk maar het is haar wel gelukt.

WILLEMIJN

Het is wel meer dan niet netjes, Reinout.

REINOUT

Jajajaja. Maar ... moet je kijken waar we zijn.

JAN

Ja, want met mij gaat het zo goed.

REINOUT

Nou, ja wel. Okee, in de Kamer kun je je straks niet meer vertonen. Maar hoe lang denk jij dat het duurt voordat een of (vervolgt:)

REINOUT (vervolgt:)

andere lobbyclub jou in dienst neemt?
Vijf minuten? Tien? Voor een veelvoud van
je salaris nu? Nogal wat mensen zouden
een moord doen om jouw problemen te
hebben.

JAN

Wat is je punt?

REINOUT

Dat ze gewoon heel goed haar plan heeft
uitgevoerd.

SAAR

Ja, dus? Maakt het nog geen goed plan?

REINOUT

Hoeho niet? Ja, okee, ze gaat de
gevangenis in. Dat is zo. Maar als je
daar nou toe bereid bent? Als je gewoon
bereid bent die prijs te betalen?

SAAR

En nu flikkert het allemaal in elkaar.

REINOUT

Oja? Wat is er dan in elkaar geflikkerd?
Ik heb mij diploma nog. Volgens mij hoef
jij de jouwe niet terug naar Harvard te
brengen. Mijn hoeft haar opleidingsplek
niet in te leveren.
Zij haalde al haar vrienden en relaties
naar mijn openingen en ik heb zo flink
wat werk verkocht. Maar dat kun je niet
in beslag nemen.

JAN

Ik heb wel donaties van haar gekregen
maar dat ging in de partijkas. Is
allemaal op, natuurlijk. Maar dat was
niet eens mijn stichting, dat was gewoon
de partij. Het was wel begrepen dat het
vooral mij ten goede moest komen, maar
nooit expliciet.

WILLEMIJN

Ik heb ook nooit direct wat van haar
gekregen. Nouja, nooit iets groots. En
jij?

SAAR

Bij mij? O. Eh... Bij mij heeft ze verder
alleen een bankgarantie afgegeven. Maar
die heb ik nooit aan hoeven spreken. Dus.

WILLEMIJN

Ze wou wel van alles voor me doen, maar
dat mocht nooit van mij. Ik moest en zou
helemaal zelf dokter worden. Ben ik
achteraf wel heel blij om. Dat ik niets
(vervolgt:)

WILLEMIJN (vervolgt:)
heb aangenomen. Ook omdat er natuurlijk
wel roddels zijn. Maar dat is er altijd
met die opleidingsplaatsen. Gewoon
kinnesinne.

REINOUT
O? Wat dan?

WILLEMIJN
Ja, niks. Alleen maar stomme dingen.

JAN
Wat dan? Ik sla ze allemaal in elkaar!

WILLEMIJN
Gewoon. Er is een PET scanner aan het
ziekenhuis gedoneerd en sommige mensen
zeggen dat die van mama kwam. Maar dat is
helemaal niet waar. Dat is gewoon gezeik
omdat ik die plek kreeg en iemand anders
niet. Maar ik heb het nagevraagd en ik
heb die plek gewoon helemaal zelf
verdiend. Dus klaar uit.

Evelien komt erbij.

EVELIEN
Heeee, goeiemorgen allemaal. Lekker vroeg
op!

JAN
Hoi Eef.

WILLEMIJN
Goeiemorgen, Lien.

SAAR
Môgge, Lien.

EVELIEN
Gezellig hoor. Thuis ben ik altijd in
mijn eentje, 's ochtends vroeg. Richard
en de kinderen zijn zúlke slaapkoppen.

REINOUT
Joh.

EVELIEN
Maar ik geniet er altijd wel van. Ik kom
altijd heerlijk tot rust in die stille
momenten, 's ochtends vroeg. Lekker met
een macchiato en de VT-wonen op de bank.
Heerlijk. Kan ik altijd heel erg van
genieten.
Ja, jongens. Wat een verhaal, hè? Ik ben
er nog helemaal... ja.

Begint luidruchtig melk te schuimen of iets anders
te doen dat heel veel herrie maakt, zoals een
smoothie maken met een staafmixer.

EVELIEN (vervolgt:)

Ja, bizar gewoon. Ik kan me er nog helemaal niets bij voorstellen. Heel...
Ja. Onwerkelijk. Heel raar. Ja. Echt absurd. Ik heb er geen woorden voor.

WILLEMIJN

Zo te horen heb je er best wel veel woorden voor.

EVELIEN

Hé maar jullie hadden het over Mama?

WILLEMIJN

Ja.

EVELIEN

Ja, waar over anders, hè?

REINOUT

Over dat ze ons geen van allen iets direct gegeven heeft. Maar alles altijd via via.

EVELIEN

O, maar ons wel. Richard en ik, bedoel ik.

SAAR

Wat dan?

EVELIEN

Ons huis natuurlijk! Ja niet helemáál. Maar toch wel een flinke schenking zodat we het konden kopen. Ja, anders was dat natuurlijk ook nooit gelukt.

WILLEMIJN

Heb jij geld van haar aangenomen voor jullie huis?

EVELIEN

Ja, natuurlijk. We zijn niet allemaal zo trots als jij. Nee, wij waren daar heel pragmatisch in, hoor. Ja, en we waren natuurlijk stapelverliefd op dat huis. We waren echt - O! Ik weet het nog zo goed...

We reden door de parkstraat - we moesten in de buurt zijn - we zochten naar een parkeerplaats en we zagen het zo staan zo op de hoek met een zonnetje erop en de perenboom in de voortuin in bloei en ik weet nog dat Richard tegen me zei: 'Kijk. In zo'n huis wil ik onze kinderen grootbrengen.' En ik keek en ja. Meteen verliefd. Meteen! Eerste gezicht. Die gekke erkertjes, dat glas in lood, zo mooi!

Wij verder rijden en we zien: 'verrek het staat te koop!' Wij aanbellen. Vragen wat (vervolgt:)

EVELIEN (vervolgt:)

de prijs was en dat konden we natuurlijk nevernoot betalen. O! Helemaal van de kaart. Het was echt alsof we een geliefde hadden verloren. Helemaal in zak en as. Wij toevallig die avond naar Mamma toe met de kids. Zij spelen, wij een beetje sip op de bank. Vraagt ze: 'wat is er?' Nou, het hele verhaal komt eruit. Huilen. Echt waar.

Ja, als je nu terug kijkt denk je: meisje wat stel je je aan, maar toen voelde ik dat echt heel diep. En eigenlijk is dat alleen maar meer geworden.

Lang verhaal kort: ik heb gewoon zitten zeuren. Ik durf het gewoon toe te geven: Ik heb zitten zeuren en dreinen. En ik ben niet opgehouden vóór ze ons het geld haf. Wat ze eerst helemaal niet wilde, maar daar begreep ik helemaal niks van. Toch de normaalste zaak van de wereld om je kinderen wat toe te stoppen als ze hun eerste echte huis gaan kopen? En ik hoefde nooit wat.

Nouja, je weet hoe ik ben. Ik hoef niet vaak iets te hebben maar als ik iets wil dan bijt ik me er zo - 'hang' erin vast. Dus na héél lang zeuren heeft ze verlies toe moeten geven. En wij zijn er dolgelukkig. Ik ben nog nooit ergens zo gelukkig geweest als in dat huis. En wat ze ook gedaan heeft: daar blijf ik haar heel erg dankbaar voor.

Het is lang stil.

JAN
Lien?

EVELIEN
Ja?

JAN
Zit er echt geld van Mamma in jouw huis?

EVELIEN
Ja. Was nog een heel gedoe met de belasting enzo.

SAAR
Dus niet via een tussending?

EVELIEN
Nee, gewoon zo.

JAN
Heeft ze jou geld geleend? Of gegeven?

EVELIEN
Allebei. Anders hadden we het nooit kunnen doen.

SAAR

Lien, beseft je dat je dat geld terug zal moeten betalen?

EVELIEN

Nee, hoor. Dat is helemaal geregeld met de notaris en de belasting en alles.

JAN

Lien, ik weet vrij zeker dat je dat geld niet mag houden, hoor.

EVELIEN

Ik heb het ook niet meer. We hebben er een huis van gekocht.

JAN

Maar dat zit dus in het huis. Dus dat huis zal je moeten verkopen.

SAAR

Tenzij jullie het op een andere manier opnieuw kunnen financieren?

EVELIEN

Nee, doe niet zo raar. Dat is toch heel ... wij wisten van helemaal niets!

JAN

Ja, dat doet er niet zo heel veel toe, ben ik bang.

EVELIEN

Ja maar...

WILLEMIJN

Het spijt me echt heel erg voor je, Lien.

EVELIEN

Maar het is allemaal met de notaris...

JAN

Het spijt me, Lien.

EVELIEN

Ja, maar dat kan niet. Dat kan echt niet.

REINOUT

Je vindt vast een heel leuk ander huis.

EVELIEN

Maar er moet toch wel iets te regelen zijn? Kom op. Er is altijd wel wat te regelen. We kunnen gewoon... weet ik veel. We verzinnen wat. Het is maar geld. Het is gewoon een kwestie van iemand bellen, toch?

WILLEMIJN

Ja. Die tijden zijn dus voorbij, Lien.

EVELIEN

Kom op, er is altijd nog wel ergens geld.
We kennen toch wel iemand bij de bank? We
zijn toch goede klanten...

SAAR

Niemand gaat ons meer willen kennen,
Lien.

EVELIEN

Ach kom. We hebben altijd goede
relaties... Er is altijd wel ergens geld,
toch?

REINOUT

Anders kun je misschien zelf nog werk
gaan zoeken?

EVELIEN

Maar we kunnen toch gewoon wat regelen?
Een nieuwe hypotheek en het is gewoon
gefikst, toch? We kunnen toch gewoon...
we kennen toch gewoon iemand?

JAN

Lientje...

EVELIEN

Jamaar ik... Ik moet ... Waarom geven
jullie het zo makkelijk op? We moeten
hier ... We kunnen toch niet ... Jan! Jij
kent vast iemand... Jij weet ... Het is
zoiets simpels... Het is echt - je ziet
het echt overal! Iedereen kan gewoon ...
Er moet toch wel ergens geld zijn,
jongens!?

SAAR

Dat is weg, Lien.

EVELIEN

Dat is níet waar! Er is wél wat te
regelen maar jullie dóen het niet omdat
het jullie niet kan schélen!

Eva komt op, in kamerjas.

EVA

Hee, wat een...

EVELIEN

Mama!

EVA

Wat is er Lientje?

EVELIEN

Mamma, ze zeggen dat ik mijn huis moet verkopen!

EVA

O. Ja.

EVELIEN

Maar dat is niet waar, toch? Daar heb je iets voor bedacht, zodat het niet hoeft, toch?

EVA

Nou, Lien. Ik heb je indertijd al geprobeerd op andere gedachten te brengen, maar...

EVELIEN

Maar er kan toch wel iets geregeld worden, toch?

EVA

... Ik heb het mezelf altijd kwalijk genomen dat ik toen 'ja' tegen je heb gezegd. Dat had ik niet moeten doen....

EVELIEN

Je kan vast nog wel iemand bellen.

EVA

Maar je maakte het me ook wel heel moeilijk.

EVELIEN

Waarom is er nu opeens geen geld meer! Er is altijd geld!

EVA

Ja, dat is dus voorbij.

EVELIEN

Maar regel dan wat!

EVA

Lieve schat, ik zit over een paar uur in een politiecel, realiseer je je dat wel?

EVELIEN

Maar stel dat dan uit! Dan hebben we wat meer tijd en dan kunnen we iemand bellen en dan kunnen we iets regelen en dan...

JAN

Mamma kan zich het beste meteen aangeven. Het is belangrijk dat het er uitziet alsof ze dat uit vrije wil doet. Niet omdat ze er door toe gedwongen wordt doordat er al aan alle kanten aangifte tegen haar is gedaan.

EVELIEN

Wat maakt een paar dagen nu nog uit? Een paar dagen! Een week. Eén weekje.

JAN

En wat schiet je daarmee op?

EVELIEN

Dan heb ik een kans!

JAN

Er is niets dat je kan doen.

EVELIEN

Dat weet je niet! Ik wil tijd. Geef me een paar dagen. Een week. Mama, wat maakt een weekje nou nog uit? Mama, alsjeblieft.

JAN

Het is voor ons allemaal het beste als mama zo snel mogelijk schoon schip maakt.

EVELIEN

Voor jou zelf zal je bedoelen! Het is voor jou het beste, want dan kan jíj het lekker snel achter je stoppen.

JAN

Oók, ja. Oók. Maar het is voor ons allemaal het beste. We hebben allemaal een zwarte bladzijde voor ons liggen en het is voor ons allemaal van belang om die zo snel mogelijk om te slaan.

SAAR

Gadverdamme man, praat toch eens normaal! Jezus Christus!

EVA

Saar!

SAAR

Wat maken die paar dagen nu nog uit? Laat haar toch.

EVA

Als Evelien nu allemaal domme dingen gaat doen om haar huis...

SAAR

Nou dan doet ze dat toch? Het kan toch niet een grotere kolerezooi worden dan het al is.

JAN

Nou, ik denk dat als we het slim spelen dat er nog een heleboel te redden is.

SAAR

Lul toch niet, man! Het is voorbij! Het is voor jou voorbij, en voor Lien en voor mij. Alleen Mijn redt zich wel, want die kan wat. En Nout misschien. Zolang er idioten zijn die zijn rommel willen kopen zit die op rozen, en de idioten zijn nog lang niet op dus die gaat een glorieuze toekomst tegemoet. Maar voor ons is het klaar. Uit. Kapot. Alles naar de kloten.

JAN

Waar komt dit nou opeens vandaan?

WILLEMIJN

Hoedo heb jij een probleem?

SAAR

Hè?

WILLEMIJN

Jij hebt toch nergens last van? Je hebt toch niks van mamma aangenomen?

JAN

Jij hebt gewoon je eigen bedrijf, toch? Het kan bij jou toch niemand wat schelen, wat mama uitgespookt heeft?

SAAR

Ja, nou...

EVA

Saar? Is er misschien iets dat je ons wilt vertellen?

AKTE IV15 SAAR BEKENT

15

Allen. Ongeveer een half uur na de vorige akte. Saar heeft net gebiecht.

JAN

O, Nee, nee, nee!

EVA

Waarom? Waarom heb je dat in vredesnaam gedaan?

SAAR

Ik moest wel. Het was de enige manier.

EVA

Dat is toch niet waar, Saartje.

SAAR

Ja, wel! We moesten die aanbesteding hebben, anders was het einde verhaal! Driehonderd mensen keihard op straat. En dat kon ik niet laten gebeuren. Ik laat mijn bedrijf niet door een of andere suffe ambtenaar naar de kloten helpen. Dat verdom ik.

WILLEMIJN

Ja maar jezus, Saar, die bouwvoorschriften zijn er niet voor niets.

SAAR

Dit is geen spelletje, Mijn. Dit is geen schoolklas waar je een stempeltje van de juf krijgt als je alles volgens de regels doet. Dit is de echte wereld. En de echte wereld is een gevecht. En iedereen die stom genoeg is om volgens de regels te vechten die overleeft het niet.

JAN

Ja, want het gaat nu zo ongeloofelijk lekker jullie twee. Echte overwinnaars.

SAAR

Als Mamma niet zo dom was geweest om van pensioenen te stelen was er niets aan de hand geweest.

WILLEMIJN

Ja, totdat er een keer zo'n gebouw in elkaar zakt.

SAAR

Dat gebeurt echt niet. We zijn gewoon binnen de marges gebleven.

WILLEMIJN

Van materiaal dat niet gecertificeerd is.

SAAR

Ja.

WILLEMIJN

Ja, sorry, maar dan weet je dus ook niet wat je marges zijn.

SAAR

Mijn, je bent hardstikke slim, maar hier heb je gewoon nul verstand van, okee? Die voorschriften zijn idioot streng en wij zitten gewoon binnen de ...

WILLEMIJN

Daar zijn certificaten vóór! Dat je weet wat je marges zijn! Geen certificaat, geen marge!

SAAR

Met de expertise die we in huis hebben...

WILLEMIJN

Je kunt toch niet een flatgebouw met de natte vinger neerzetten! Dat gaat fout! Dat hoef ik je toch niet uit te leggen?!

SAAR

Ze staan allemaal nog. En ze blijven staan. Dat weet ik zeker.

WILLEMIJN

Nóg wel ja.

SAAR

Denk je dat ik met mezelf zou kunnen leven als er iets mis zou gaan? Natuurlijk niet! We kijken driedubbel uit. Maar we moesten iets doen.

EVA

Waarom?

SAAR

Omdat we anders nooit op tijd klaar waren geweest en we enorme boeteclausules hadden moeten betalen. Die hadden me genekt.

EVA

Nee. Waarom?

SAAR

Iedereen doet het zo. Ik kan niet als enige met één hand achter mijn rug ...

EVA

Nee, waarom?

SAAR

Niemand was erachter gekomen. Het was maar voor een paar jaar. We moesten het maar voor die éne keer inhalen.

EVA

Waarom, Saar?

SAAR

Met één keer een flinke bak winst hadden we het allemaal kunnen afbetalen en was er niks aan de hand geweest...

EVA

Saar!

SAAR

Dezelfde reden als jij! Wat denk je nou? Waarom heb jij het gedaan?! Waarom ben je zelf niet met je takkenbossen van andermans geld afgebleven?!

EVA

Ik heb het voor jullie gedaan.

SAAR

Gelul! Je hebt het keihard voor je zelf gedaan. Je hebt er gewoon je eigen eigengeilerige statussymbool van gekocht. O, wat een martelaar ben jij. Alles opgeofferd voor je kleintjes. Lul toch niet. Je had net zo goed vijf maserati's kunnen kopen. Hadden ze tenminste nog iets in beslag kunnen nemen!

REINOUT

Ik weet niet hoor, maar volgens mij hadden we het over jou, niet over mama.

JAN

Wordt nog heel gezellig in die gevangenis.

EVELIEN

Kunnen we het weer over mijn huis hebben?

JAN

Je kunt anders bij Mama en Saar intrekken? Lekker lezen de hele dag. Twee keer luchten. Drie maaltijden.

EVELIEN

Dit is niet grappig!

JAN

Dat is gewoon een kwestie van tijd. Over een paar jaar kijken we hierop terug en vinden we het allemaal hi-la-risch.

SAAR

Jan, kun je alsjeblieft vijf minuten je kop houden?

JAN

Sinterklaasgedichten alleen al. Zwart als roet, in de petoet. Daar kan ik wel wat mee.

EVA

Jan, hou in vredesnaam je mond!

JAN

Ik denk, dat het tijd is om verlies toe te geven. Dat het niet gelukt is. Is niet erg. Het kan de beste overkomen. Maar dat hele plan is gewoon mislukt. Levenswerk door de plee. Leuk geprobeerd maar deze dynastie moet weer gewoon terug naar de onderste tree. Ga terug naar af. Ik zou mijn geld op Mijn zetten. Als we nog geld hadden, natuurlijk. Maar dat is dus niet meer zo.

EVA

Ik weet niet wat ik moet doen.

JAN

Ik ook niet. Ik weet ook niet wat je moet doen.

EVA

Ik weet het echt niet meer.

WILLEMIJN

Je kunt maar één ding doen. En dat weet jij ook. Jullie moeten je zelf allebei aangeven. Gewoon allebei alles eerlijk opbiechten. En natuurlijk krijg je dan straf. En Saar ook. Maar wees eerlijk: dat hebben jullie ook verdiend. En daarna hebben jullie een schone lei. Zijn jullie ervan af. Hoeven jullie niet meer te liegen.

En Lien, je moet gewoon een ander huis gaan zoeken en dat is even niet leuk, maar daar zul je vast net zo gelukkig in worden als je nu bent. Jongens, we zijn gewoon de sigaar. Maar dat hoeft helemaal het eind van de wereld niet te zijn. Wij zijn nog hartstikke goed af. We zijn allemaal hoog opgeleid. We hebben een ongelooflijk goed netwerk. We komen er heus wel uit, hoor.

We zullen gewoon allemaal onder ogen moeten komen dat we het met minder moeten doen. En dat is niet erg. Mensen doen het er elke dag mee. En die zijn echt niet allemaal doodongelukkig. Kom op. We kunnen het best op eigen kracht.

Het is even stil.

REINOUT

Ja, dag! Fuck dat. Dat is allemaal nobel en eerlijk maar fuck dat. Fuck. Dat. Saar gaat de gevangenis niet in, dat gaan we gewoon regelen. Hoe moeilijk kan het zijn?

SAAR

Dat gaat niet.

JAN

Het gaat niet.

REINOUT

Hoezo gaat dat niet?

SAAR

Het kost heel veel tijd en heel veel geld om dat op te lossen en we hebben geen tijd en we hebben geen geld.

REINOUT

Volgens mij hebben we nog een miljoen. Toch, Mam? Je zei dat je nog een miljoen over had.

EVA

Ja, maar Nout dat zit verspreid over heel veel...

WILLEMIJN

Dat geld is niet van Mama, Reinout.

REINOUT

Niets mee te maken. Mama heeft nog een miljoen over. Ergens. Dat halen we op, geven het aan Saar, rekken de boel een beetje terwijl zij alles - weet ik veel - alle rommel opruimt, en klaar. Probleem opgelost.

SAAR

Nout, dit is de echte wereld.

REINOUT

Nou en? Het kan toch gewoon?

JAN

En hoe moet Saar dan uitleggen waar dat geld opeens vandaan komt?

REINOUT

Ja, Nou. Zo moeilijk kan dat toch niet zijn? Dan verzin je toch gewoon wat?

JAN

'Dan verzijn je toch gewoon wat.' Ga jij nou maar gewoon lekker kleuren...

SAAR

Nouja. Dat is niet echt het probleem. Ik bedoel; daar is wel een mouw aan te passen.

REINOUT

Wat is het probleem dan wel?

SAAR

Nou, ten eerste moet dat geld op een of andere manier hier naartoe komen.

REINOUT

Ja dus?

SAAR

Dat kun je niet gewoon overmaken. Dat moet je in contanten gaan verslepen.

REINOUT

In een sporttas.

EVA

Weten jullie daarvan?

REINOUT

Ja, joh. Allang.

EVA

Dat... was niet de bedoeling.

REINOUT

Maar dan stap ik toch gewoon in het vliegtuig?

EVA

Waarom denk je dat we al die jaren met de auto naar Zwitserland zijn gegaan? Dat is een veel te groot risico.

REINOUT

Nou, dan gaan we toch wéér?

SAAR

Dat kan niet. De regels zijn veranderd, die route zit dicht.

REINOUT

Jezus. Ga je me nou vertellen dat jullie de bak in moeten omdat we een stom transport-probleempje hebben?

JAN

'Transportprobleempje'... je wilt zwart geld smokkelen.

EVA

Je zou het in meerdere trips mee moeten nemen, wat natuurlijk weer het risico enorm vergroot...

EVELIEN

Of in één keer met meerdere mensen.

EVA

Ja. Maarja, waar haal je die vandaan? En hoe zorg je dat ze er niet met het geld vandoor gaan? Dat is het nadeel van aan de verkeerde kant van de wet leven. Je komt alleen maar onbetrouwbare mensen tegen.

EVELIEN

Maar anders gaan wij het toch gewoon halen? Ik bedoel Richard en ik en de kinderen.

EVA

Doe niet zo idioot.

EVELIEN

Het is sowieso altijd een halve verhuizing als Richard en ik met de hele bups op reis zijn. Hoe groot is zo'n pakket ongeveer?

EVA

Lien. Dat is waanzin.

EVELIEN

Hoe groot is zo'n pakket ongeveer?

SAAR

Ongeveer zoiets.

EVA

...

EVELIEN

O, dat is niks. Wij nemen altijd zó'n hutkoffer mee vol met troep van de kinderen. Daar past het best tussen. En wij zijn echt nog nooit gecontroleerd. Een heel gezin met jengelende kinderen? Die er ook nog allemaal netjes uitzien? En blank? Nee, hoor.

SAAR

Zou je dat doen?

EVELIEN

Misschien.

SAAR

Misschien?

EVELIEN

Als.

SAAR

Als: je huis.

EVELIEN

Ja.

EVA

Lien. Je huis is echt verloren, ben ik bang. Vroeg of laat komt het uit, wat ik heb gedaan. En ik had je dat geld nooit mogen geven. Dus dat gaan ze komen halen.

EVELIEN

Nou, verzin dan wat!

JAN

Lien, zelfs al lukt het om Saar buiten schot te houden, wat al een van de pot gerukt idee is, dan nog! Zodra ze Mamma pakken is het gebeurd! Ik zou ook graag willen dat het anders was, maar dat is het niet.

REINOUT

Okee, dus we moeten ons op Mamma richten.

EVA

We moeten helemaal niks.

REINOUT

Hoe kunnen we voorkomen dat het uitkomt, van mamma?

JAN

Het geld is er gewoon niet. Ze komt zeven miljoen te kort.

REINOUT

Zes.

JAN

Wat?

REINOUT

En ze heeft het niet allemaal tegelijk nodig, toch? Je komt alleen iedere maand een beetje tekort, toch?

EVA

Ja, maar de dekkinggraad... het is heel ingewikkeld, Reinout.

REINOUT

Mooi zo.

SAAR

Wat is dan precies het probleem?

EVA

Er komt toch niet opeens zes miljoen uit de lucht vallen?

SAAR

Maar stel.

EVA

Jongens, ik ga me aankleden en dan ga ik naar de politie.

REINOUT

Mam, doe me nou een plezier.

EVA

Okee. Reinout trekt opeens zes miljoen uit zijn achterzak. Tadaa! En dan? Waar komt dat vandaan? Moet ik zeggen dat ik het in het casino heb gewonnen?

REINOUT

Wat maakt dat nou weer uit?

EVA

Niet zo naïef, Nout.

SAAR

Het probleem is dat Mamma dat geld had moeten beleggen, in plaats van - je weet wel, onze boterhammen er van te betalen. En als je belegt dan koop je iets. Aandelen. Obligaties. Maar kan ook steenkolen of graan of bevroren papayasad. Doet er niet toe. Als het uiteindelijk maar waarde heeft. Als er uiteindelijk maar ergens een gebouw is met spullen erin die geld waard zijn.

REINOUT

Dus wat is het probleem?

SAAR

Dat spullen niet uit het niets tevoorschijn komen.

REINOUT

Tuurlijk wel.

JAN

Nout. Kunnen we onder ogen zien dat jij hier niet zoveel vanaf weet?

REINOUT

Ik doe de hele dag niets anders.

JAN

Waar heb je het...

SAAR

Reinout, met alle liefde en respect, maar jouw werken zijn allemaal bij elkaar genomen nog geen twintigduizend waard.

REINOUT

Dat weet jij, dat weet ik, maar dat weet zo'n bonenteller niet. Die telt alleen maar het aantal lijsten en die weet echt het verschil niet tussen een Jackson Pollock en een doek waar je twintig paintballen op schiet. Stel, ik maak een loods vol met rommel. We laten één of andere idioot beweren dat het 7 miljoen waard is en dan steken we de fik erin. Verzekering betaalt en boem. Zeven miljoen.

JAN

Ja, want verzekeraars zijn allemaal achterlijk.

SAAR

Nou, het begon best als een goed idee.

REINOUT

Kijk. Zie je?

SAAR

Het werd alleen op het eind heel dom. Maar op zo'n manier kun je wel tijd kopen. Toch mam? Hoe lang kun je het dan volhouden?

EVA

Dit is helemaal geen onderwerp van gesprek, jongens.

SAAR

Ja, maar toch.

EVA

Dit is een totaal heilloze weg.

SAAR

Ja, dat klopt. Maar hoe lang?

EVA

Jullie denken toch niet in ernst...

SAAR

Mama, hoe lang?!

EVA

Misschien een jaar.

SAAR

Een jaar. Okee. Oh. Okee. Serieus, een heel jaar? Oh. Oooh. Maar dan weet ik (vervolgt:)

SAAR (vervolgt:)
 nog wel een paar manieren om ... Als we
 toch bezig zijn.

17 SERIEUS?

17

EVA

Ja maar, jongens, ik moet uiteindelijk
 gewoon geld naar mensen over gaan maken
 en als dat er niet is dan slaat dit
 allemaal nergens op.

JAN

Nouja, daar weet ik misschien wel iets
 voor...

WILLEMIJN

Sorry. Wacht even. Hebben jullie het hier
 nou serieus over?

SAAR

Ik weet het niet. Hebben we het hier
 serieus over?

REINOUT

Ik ben hier wel vrij serieus over aan het
 praten.

EVELIEN

Ik ook.

SAAR

Ik voel me vrij serieus.

JAN

Ik vind het de moeite om het hier wel
 serieus over te hebben.

EVA

Nee. Nee. Nee. Nee. Ik wil het niet
 hebben. Het is genoeg. Ik ga gewoon naar
 de politie. En ik doe het hele verhaal...

REINOUT

En dan gaat Saar de gevangenis.

EVELIEN

En Jan zijn loopbaan is door de plee.

JAN

En Evelien haar huis.

SAAR

En je klanten zijn voor altijd hun geld
 kwijt.

JAN

Dat is toch een veel minder goede
 uitkomst? Als je het nuchter bekijkt.

WILLEMIJN

Dus wat gaan jullie nu doen. Nog een paar duizend mensen belazeren?

JAN

Nou, dacht het wel wat groter aan te pakken, eerlijk gezegd.

SAAR

Wat ben je van plan?

JAN

Ik weet wel een paar potjes.

WILLEMIJN

Jan. Wat ga je doen?

JAN

Nou. Eentje is geormerkt voor milieu - dinges. Groene bouw. Projecten. Een vriendje van me zit erop. Ze kunnen het geld niet kwijt want de eisen zijn zo hoog dat je er eigenlijk geen cent aan kan verdienen. Maar als je toch niet van plan bent je eraan te houden... Oh, en er zijn twee provincies die geld hebben voor bedrijventerreinen waar natuurlijk helemaal niemand op zit te wachten maar als ze het niet besteden moeten ze het teruggeven dus daar is wel wat te halen. En volgend jaar moeten er allemaal waterkeringen verhoogd worden vanwege de zeespiegel, die natuurlijk... ja, daar kun je ook gewoon tussen gaan zitten... Ik zou natuurlijk een paar mensen moeten bellen... zorgen dat je bovenop de stapel komt... Maar goed, als Saar dat opstrijkt en we kunnen dat geld op één of andere manier via die loods van Nout in de Vriend laten lopen...

18 SERIEUS.

18

WILLEMIJN

Dit is een grap, toch? Ha-ha. Zodirect draaien jullie je allemaal om en dan is het één grote grap om mij op de kast te jagen en dan gaan we taart eten, toch?

SAAR

Mam, waar zit dat geld van je nou precies?

WILLEMIJN

Wat is er met je gebeurd? Wat is er met jullie allemaal gebeurd?

EVELIEN

Ik wil gewoon door blijven leven zoals ik nu leef, Willemijn.

WILLEMIJN

Mam. Dit kun je ze niet laten doen. Wat als Evelien gepakt wordt? Als Reinout ...
Mam. Alsjeblieft.

EVA

(na een paar tellen)
Saar, kom je even met me mee? Dus hoe zie je dit voor je?

WILLEMIJN

Mam?

SAAR

Nou, we hebben het dus over de Antillen? Kaaiman Eilanden?

EVA

Onder andere. Dit is de hele lijst.

WILLEMIJN

Nout. Je doet hier toch niet aan mee? Je bent toch geen dief. Jan! Je hebt toch idealen, man!

REINOUT

Sorry. Dit is familie. Familie komt eerst.

WILLEMIJN

Dat is niet waar. Dat denken mensen altijd, maar dat is een leugen. Daarom heb je nou juist idealen.

REINOUT

Nou, dan heb ik die misschien wel nooit zo sterk gehad.

SAAR

Nout, hoelang doe je er denk je over om een container te vullen?

REINOUT

Daar zou ik even over moeten... met schilderijen?

SAAR

Maakt niet uit.

REINOUT

Nou, als er ook veel blanco op mag blijven een week of twee, drie. Neem ik gewoon tweehonderd doeken en een roller. Maar dan heb ik een grote loods nodig en materiaal. Verf. Hout. Canvas. En iemand die doeken en lijsten voor me maakt.

(vervolgt:)

REINOUT (vervolgt:)

19 HET LAATSTE OBSTAKEL

19

Men is druk plannen aan het maken.

WILLEMIJN

Okee. Ik doe hier niet aan mee.

(geen respons)

Hee. Hallo?! Ik doe hier niet aan mee!

SAAR

Nee, Mijn. Dat was eigenlijk wel duidelijk.

REINOUT

Je hoeft ook niets te doen.

JAN

Behalve je mond houden, natuurlijk.

WILLEMIJN

En als ik dat nou eens verdom? Als ik het nou eens verdom om mijn mond te houden?

EVA

Dat is helemaal aan jou, Mijn.

WILLEMIJN

Ik zeg het, hoor.

EVA

Als je vindt dat je dat moet doen, dan moet je dat doen.

WILLEMIJN

Ik doe het!

EVA

Hier is mijn telefoon. De batterij is op twee streepjes. Het nummer staat bij de 'P'. Bel maar. Wij zullen je niets verwijten als je het doet. We zullen altijd even veel van je blijven houden. Maar je moet het wel nu doen, want anders wordt het allemaal veel erger en veel strafbaarder en veel en veel pijnlijker. Het nadeel is natuurlijk wel dat niemand zijn geld terug krijgt. Jouw geweten is dan wel schoon, maar dat vinden die mensen misschien wel minder belangrijk. En ik denk dat als je het ze zou vragen dat ze het wel zouden weten. Denk je ook niet? Mijn?

Ik denk dat ze voor zichzelf zouden kiezen. En ik denk dat ze het nogal gemakkelijk van je zouden vinden. Omdat jij niets te verliezen hebt terwijl voor
(vervolgt:)

EVA (vervolgt:)
anderen een heleboel kapot zou maken. En
is dat het waard? Is een schoon geweten
dat waard?

WILLEMIJN
Zo schoon is het niet.

EVA
Nee.

WILLEMIJN
Er gaat een gerucht over mij. Over een
PET-scanner.

EVA
Dat gerucht is waar.

WILLEMIJN
Je hebt mijn opleidingsplaats gekocht.

EVA
Ik heb hem voor je zekergesteld.

WILLEMIJN
Ik wou het zelf doen, Mama. Ik kon het
best.

EVA
Ik weet het.

WILLEMIJN
Ik had het helemaal niet nodig. Ik was er
zó ook wel gekomen. Of niet. Maar dan had
ik het wel zelf gedaan.

EVA
Mijn, ik zet je niet graag onder druk,
maar je moet een beslissing nemen.

WILLEMIJN
Je klanten krijgen hun geld terug?

EVA
Elke cent. Als het lukt.

REINOUT
Gelukkig.

SAAR
Dank je wel, Mijn.

EVELIEN
Je bent een engel.

JAN
Dit is echt het beste.

WILLEMIJN
Ik had het echt zelf gekund.

EVA

Dat weet je niet.

WILLEMIJN

Dat weet ik wel.

EVA

Nee. Dat weet je niet.

EINDE.